
НАСИЛЬНИЦЬКЕ АБО НЕДОБРОВІЛЬНЕ ЗНИКНЕННЯ ОСІБ

ВИКЛАД ФАКТІВ № 6

(REV. 3)

**ХАРКІВ
ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА
2019**

Третє видання, стереотипне

Ця публікація здійснена
за фінансової підтримки Європейського Союзу.
За зміст публікації відповідає лише
Харківська правозахисна група, і його ні за яких обставин
не можна вважати таким, що відбиває позицію Європейського Союзу

This document has been produced
with the financial assistance of the European Union.
The contents of this document are the sole responsibility of
Kharkiv Human Rights Protection Group and can under no circumstances
be regarded as reflecting the position of the European Union

Насильницьке або недобровільне зникнення осіб. Виклад фактів № 6 (Rev. 3) / ГО «Харківська правозахисна група». — Харків. 2019. — 68 с.

Серія «Виклад фактів у галузі прав людини» видається Центром прав людини при Відділенні Організації Об'єднаних Націй у Женеві. Вона освітлює питання прав людини, які вивчаються або викликають особливий інтерес.

Публікації цієї серії розповсюджуються безкоштовно в усьому світі. Вони можуть перекладатися на інші мови, окрім офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, за умови, що їх зміст не змінюється, що організація, яка передруковує їх, інформує про це Центр людини в Женеві і що цей Центр зазначається як джерело інформації.

ПРИМІТКА

Вжиті позначення і виклад матеріалу в цій публікації не означають вираження з боку Секретаріату Організації Об'єднаних Націй якої б то не було думки щодо правового статусу якої-небудь країни, території, міста чи району, або їхньої влади чи стосовно делімітації їх кордонів.

* * *

Матеріал, що міститься в цій публікації, можна безперешкодно цитувати або передруковувати за умови посилання на джерело та направлення копії видання, що містить відтворений матеріал, в Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини за адресою: Palais des Nations, 8-14 avenue de la Paix, CH-1211 Geneva 10, Switzerland.

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Права, що порушуються разі зникнення осіб	8
II. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення	10
III. Міжнародна конвенція для захисту всіх осіб від насильницьких зникнень	12
IV. Робоча група щодо насильницького або недобровільного зникнення осіб	16
A. Визначення насильницького зникнення.....	16
B. Діяльність Робочої групи	17
C. Методи роботи Робочої групи.....	20
D. Прийнятність	20
E. Порядок розгляду випадків зникнення	22
F. Відповіді урядів, що вважаються з'ясованими, вичерпаними, або розгляд яких припинено	22
G. Захист родичів і свідків.....	25
V. Майбутній взаємозв'язок між комітетом, який підлягає створенню, і робочою групою.....	26

Додатки

Додаток I	
Форма для подання повідомлення про жертву насильницького або недобровільного зникнення.....	27
Додаток II	
Практична інформація: робоча група Організації Об'єднаних Націй щодо насильницьких або недобровільних зникнень	30

<i>Стисла довідка</i>	
Що таке Робоча група Організації Об'єднаних Націй щодо насильницьких або недобровільних зникнень?	30
Які процедури задіює Робоча група?	31
Чому той або інший випадок слід представляти Робочій групі?	31
Чи слід побоюватися чого-небудь при доведенні того або іншого випадку про відомості Робочої групи?	32
Чи може фізична особа довести той або інший випадок до відома Робочої групи самостійночи їй потрібне сприяння?	32
Що саме можуть зробити НУО у зв'язкуз діяльністю Робочої групи?	32
Чи важко підтримувати зв'язокз Робочою групою?.....	32
Додаток III	
Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення	34
(Резолюція 47/33 Генеральної Асамблеї, прийнята 18 грудня 1992 року).....	34
Додаток IV	
Міжнародна конвенція для захисту усіх осіб від насильницьких зникнень	43
Вибрана бібліографія.....	64

ВСТУП

«З'являються якісь люди. Вони вриваються в помешкання сім'ї до багатих чи бідних, в будинок, в халупу чи халабуду в місті або в селі — всюди. Вони приходять у будь-який час дня і ночі, як правило, в цивільному одязі, інколи в формі і завжди із зброєю. Нічого не пояснюючи, не показуючи ордера на арешт, часто не говорячи, хто вони такі і за чією вказівкою діють, вони беруть із собою одного або декількох членів сім'ї в машину, застосовуючи при цьому, якщо є необхідність, насильство»¹.

Такий вигляд може мати перший акт драми, який закінчується насильницьким або недобровільним зникненням людей, що є особливо обурливим порушенням прав людини. Згідно з Декларацією про захист усіх осіб від насильницького зникнення, що була проголошена Генеральною Асамблеєю в резолюції 47/133 від 18 грудня 1992 року, випадки насильницьких зникнень мають місце, коли «особи піддаються арешту, затримуються, або викрадаються проти їхньої волі або в будь-який інший спосіб позбавляються волі посадовими особами різноманітних ланок чи рівнів уряду, організованими групами або приватними особами, що діють від імені уряду, за його прямої чи непрямої підтримки, з його дозволу або згоди, за подальшої відмови повідомити про долю чи місцезнаходження таких осіб або визнати позбавлення їх волі, що робить цих осіб поза захистом закону».

Зникнення приносять страждання, які паралізують жертву, бо її тримають у невіданні стосовно її долі, часто піддають тортурам, і вона постійно побоюється за своє життя і життя членів своєї сім'ї, у яких надія змінюється відчаєм, які чекають і турбуються інколи роками і які можуть ніколи не отримати ніяких відомостей. Жертви знають про те, що їхнім сім'ям нічого не відомо про їхнє місцеперебування, і що навряд чи хто-небудь прийде їм на допомогу. Залишені без захисту закону і відірвані від суспільства, вони фактично позбавлені всіх прав і повністю залежать від примх своїх викрадачів. Якщо насамкінець їх не очікує смерть і, можливо, їх випускають із цього страхіття, все одно жертви будуть тривалий час відчувати на собі фізичні і моральні наслідки цієї форми знущання над людською особистістю, жорстокості і катувань, якими звичайно супроводжується викрадення.

---

¹ Доповідь під назвою «Зникнення! Метод терору», підготовлена Незалежною комісією з міжнародних гуманітарних питань. Лондон. 1986 рік.

Сім'я і друзі зниклих осіб також зазнають повільних моральних тортур, не відаючи, чи жива жертва, і якщо жива, то де і в яких умовах її тримають, і який стан її здоров'я. Більше того, вони також зазнають погроз і знають, що їх може очікувати подібна участь, і що пошук правди сам по собі може бути небезпечним.

Горе сім'ї часто посилюється тяжким матеріальним станом, який виник після зникнення. Людина, яка зникла безвісти, часто є головним годувальником сім'ї. Вона може також бути єдиним членом сім'ї, який спроможний вирощувати урожай і вести сімейні справи. Сім'ї завдається не тільки велика моральна, але й матеріальна шкода, враховуючи ті втрати, які підуть на організацію пошуку. Сім'я не знає, чи повернеться коли-небудь близька людина, і це не дає можливості пристосуватися до нової ситуації. Наслідком цього часто буває матеріальне і соціальне погіршення умов життя сім'ї.

У деяких випадках національне законодавство може не передбачати виплату пенсій або іншої допомоги через відсутність свідоцтва про смерть. Наслідком усього цього частенько виявляється економічна і соціальна маргіналізація.

До насильницьких зникнень нерідко вдаються як до стратегії насадження в суспільстві атмосфери терору. Породжуване такою практикою почуття відсутності безпеки стає долею не лише близьких родичів зниклої людини, але і накладає також відбиток на громади, до яких вони належать, і суспільство в цілому.

Насильницькі зникнення людей перетворилися на глобальну проблему, що не обмежується яким-небудь конкретним регіоном світу. Будучи в минулому здебільшого породженням військових диктаторських режимів, нині насильницькі зникнення можуть відбуватися і в складних умовах внутрішніх конфліктів, причому виступаючи в першу чергу інструментом політичного пригнічення опонентів. Особливу стурбованість викликають практика переслідування правозахисників, родичів жертв, свідків і адвокатів, які ведуть справи, пов'язані з випадками насильницького зникнення; використання державами антитерористичної діяльності в якості прикриття для виправданя здійснюваних ними порушень своїх зобов'язань; і повсюдна безкарність, що зберігається й донині, за насильницькі зникнення. Підвищену увагу необхідно також приділяти конкретним групам особливо уразливих осіб, зокрема дітям і інвалідам.

I. ПРАВА, ЩО ПОРУШУЮТЬСЯ В РАЗІ ЗНИКНЕННЯ ОСІБ

Насильницькі зникнення призводять до порушення всього комплексу прав людини, що проголошені у Загальній декларації прав людини і закріплені у Міжнародних пактах з прав людини, а також в інших основних міжнародних документах, що стосуються прав людини.

При зникненні людини можуть порушуватися такі права індивіда:

- право на визнання його правосуб'єктності;
- право на свободу і безпеку особистості;
- право не зазнавати катувань та інших жорстоких, нелюдських, або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;
- право на життя, коли зникла людина вбита;
- право на індивідуальність;
- право на справедливий судовий розгляд і на судові гарантії;
- право на ефективний засіб захисту, включаючи відшкодування і компенсацію;
- право знати правду про обставини зникнення.

Зникнення можуть бути пов'язані також з серйозними порушеннями положень міжнародних документів, що не належать до конвенцій, зокрема Мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими, затверджених Економічною і Соціальною Радою Організації Об'єднаних Націй в 1957 році, так само як і Кодексу поведінки посадовців для підтримки правопорядку і Зведення принципів захисту усіх осіб, що зазнають затримання чи ув'язнення в якій би то не було формі, прийнятий Генеральною Асамблеєю відповідно в 1979 і 1988 роках.

Зникнення людей як правило також тягнуть за собою порушення різних економічних, соціальних і культурних прав. Крім того, насильницькі зникнення можуть досить негативно позначитися на здійсненні цих прав членами сім'ї жертви. Пропажа основного годувальника, особливо в менш заможних громадах, часто ставить сім'ю в безвихідне становище, при якому не можуть бути реалізовані багато з прав, передбачених у Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, зокрема:

- право на захист сім'ї та надання їй допомоги;
- право на достатній життєвий рівень;
- право на здоров'я;
- право на освіту.

З серйозними економічними проблемами, які звичайно супроводжують зникнення осіб, частіше за все стикаються жінки. Коли жінки є жертвами зникнень, вони стають особливо вразливими перед сексуальними та іншими видами насильства. Крім того жінки частіше за все ведуть активну боротьбу за повернення зниклих без вісти членів сім'ї. В цій якості вони можуть піддаватися залякуванню, переслідуванню і репресіям. Коли ж жінки самі виявляються жертвами зникнень, вони стають особливо уразливими перед сексуальним і іншими видами насильства.

Зникнення осіб прямо або непрямо торкаються дітей. Зникнення дитини є прямим порушенням низки положень Конвенції про права дитини, зокрема, права на визнання його індивідуальності. Втрата дитиною когось із батьків внаслідок зникнення теж є серйозним порушенням прав людини.

II. ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ЗАХИСТ УСІХ ОСІБ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ

18 грудня 1992 року Генеральна Асамблея в резолюції 47/133 проголосила Декларацію про захист усіх осіб від насильницького зникнення як зведення принципів для усіх держав.

У преамбулі до Декларації нагадується про те, що дії, що полягають в насильницькому зникненні, є порушенням заборон, що містяться в інших міжнародних документах, включаючи Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, а також Конвенцію проти тортур і інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. У той же час в ній вказується, що все ж важливо розробити документ, в якому будь-які акти насильницького зникнення кваліфікувалися б як особливо тяжкі правопорушення і встановлювалися норми, спрямовані на забезпечення покарання за їх здійснення, а також на їх попередження. У преамбулі також нагадується, що систематичне здійснення актів насильницького зникнення за своїм характером є злочином проти людяності.

Відповідно до Декларації систематичні зникнення є злочином проти людяності і порушують право на визнання правосуб'єктності особистості, право на свободу і безпеку особистості і право не зазнавати катувань; вони також є порушенням права на життя або становлять серйозну загрозу для нього. Держави зобов'язані вживати ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів з метою запобігання і припинення актів насильницького зникнення, зокрема, передбачити у кримінальному законодавстві, що такі акти складають тривалий злочин, і встановити громадянську відповідальність.

Декларація передбачає також право на швидкий та ефективний засіб судового захисту, як засобу встановлення місцезнаходження або стану здоров'я осіб, позбавлених волі, так само як і право на безперешкодний доступ національних компетентних органів до усіх місць утримання під вартою, складання централізованих списків усіх осіб, що утримуються під вартою, обов'язок проводити повне розслідування всіх передбачуваних випадків зникнення, обов'язок розглядати справи осіб, що, ймовірно, відповідальні за скоєння актів насильницького зникнення, у звичайних судах, а не в спеціальних трибуналах, зокрема військових судах. Повинен забезпечуватися захист усіх осіб, причетних до розслідування випадків насильни-

цького зникнення, від будь-яких видів поганого поводження, залякування або помсти. Термін давності щодо актів насильницького зникнення має бути тривалим і співвимірним з особливо тяжким характером цього злочину, і на осіб, винних в його здійсненні, не поширюються які-небудь особливі закони про амністію, а також інші аналогічні заходи, які могли б вести до їх безкарності.

Декларацією передбачається, що жертви актів насильницького зникнення і їх сім'ї повинні отримувати відшкодування і мають право на відповідну компенсацію, включаючи засоби, що забезпечують їм максимально можливу реабілітацію.

Особлива увага в Декларації приділяється випадкам зникнення дітей, а також практиці викрадення дітей, батьки яких зазнали насильницького зникнення, або дітей, які народилися в період насильницького зникнення їхньої матері. Держави зобов'язані прагнуть до того, щоб відшукати, встановити особу і повернути цих дітей у сім'ї їхнього походження.

Всесвітня конференція з прав людини, що відбулася у Відні 14–25 червня 1993 року, привітала прийняття Генеральною Асамблеєю Декларації і закликала усі держави «вжити ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів з метою запобігання, припинення і покарання актів насильницьких зникнень». Всесвітня конференція знову підтвердила «обов'язок усіх держав за будь-яких обставин проводити розслідування у випадках, коли є підстави думати, що на території, яка знаходиться під їх юрисдикцією, мали місце насильницькі зникнення і – якщо твердження відповідають дійсності – піддавати судовому переслідуванню осіб, що винуваті у їх скоєнні».

З 1993 року Комісія з прав людини регулярно приймає резолюції, в яких вона з посиланням на Декларацію закликає усі уряди вживати відповідних законодавчих та інших заходів для запобігання і покарання актів насильницьких зникнень і вживати з цією метою заходів на національному і регіональному рівнях і у співробітництві з Організацією Об'єднаних Націй.

Незважаючи на прийняття в 2006 році Міжнародної конвенції для захисту усіх осіб від насильницьких зникнень, Декларація залишається основним документом у справі боротьби з насильницькими зникненнями, оскільки вона закріплює комплекс норм, які всім державам-членам Організації Об'єднаних Націй, — без пред'явлення вимоги відносно ратифікації — настійно пропонується як мінімум застосовувати з метою попередження та викорінення подібної практики.

Повний текст Декларації наводиться у Додатку III до цього випуску Викладу фактів.

III. МІЖНАРОДНА КОНВЕНЦІЯ ДЛЯ ЗАХИСТУ ВСІХ ОСІБ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗНИКНЕНЬ

У період до створення особливих міжнародних механізмів, покликаних займатися проблемою насильницьких зникнень, судово-правова практика різних міжнародних органів, зокрема Комітету з прав людини Організації Об'єднаних Націй, Міжамериканського суду з прав людини, Європейського суду з прав людини і Палати з прав людини для Боснії і Герцеговини сприяли подальшому розвитку нормативних принципів, що стосуються насильницьких зникнень¹.

У 2001 році Комісія з прав людини звернулася з проханням до незалежного експерта розглянути існуючі міжнародні кримінально-правові рамки і норми прав людини, що стосуються захисту від насильницьких або недобровільних зникнень, і виявити пробіли для того, щоб забезпечити повний захист від подібних зникнень². У своїй доповіді незалежний експерт дійшов висновку, що право не піддаватися насильницькому зникненню не закріплене в рамках якого-небудь універсального договору і що існує багато пробілів у плані конкретних превентивних заходів, а також ефективних засобів правового захисту та відшкодування шкоди для жертв. Такі пробіли в міжнародній правовій системі обґрунтовували необхідність розробки нового договору³.

Після публікації доповіді незалежного експерта Комісія з прав людини прийняла в 2003 році рішення взятися за розробку такого договору. У переговорному процесі, що тривав три роки, брали участь понад 70 держав, а також численні неурядові організації, асоціації родичів зниклих осіб і екс-

---

¹ Додаткову інформацію стосовно наданого прецедентного права можна почерпнути в таких джерелах: «Громадянські та політичні права, включаючи такі питання: зникнення і страти без належного судового розгляду. Доповідь, представлена незалежним експертом паном Манфредом Новаком, якому відповідно до пункту 11 резолюції 2001/46 Комісії доручено розглянути існуючі міжнародні кримінально-правові рамки і норми прав людини, що стосуються захисту від насильницьких або недобровільних зникнень» (E/CN.4/2002/71); а також Тулліо Сковацци і Габрієлла Читроні «Боротьба з насильницькими зникненнями і Конвенція 2007 року Організації Об'єднаних Націй» (Лейден, видавничий дім «Мартинус Нйхофф», 2007 рік).

² E/CN.4/2002/71.

³ Міжамериканська конвенція про насильницьке зникнення осіб набула чинності в 1996 році.

пертів. У результаті Міжнародна конвенція для захисту всіх осіб від насильницьких зникнень була прийнята Генеральною Асамблеєю в грудні 2006 року. Вона набере чинності після її ратифікації 20 країнами.

На відміну від Декларації, Конвенція є документом, що має обов'язкову юридичну силу. У її основу лягли положення Декларації, проте вона також містить нові стандарти і розвиває колишні, які вже були проголошені в тексті Декларації. Крім того, між двома вказаними документами є принципово важлива відмінність у вигляді органу, що передбачається у рамках Конвенції, із спостереження за здійсненням.

Конвенція ділиться на три частини. У частині першій містяться положення, що стосуються суті документа, і основний акцент робиться на зобов'язаннях держав-учасниць із попередження таких злочинів і покарання за їх вчинення. Згідно з частиною другою, засновується Комітет із насильницьких зникнень. Нарешті, в частині третій викладені формальні вимоги щодо підписання, набуття чинності, поправок і взаємозв'язку між Конвенцією і міжнародним гуманітарним правом. Відзначається також, що підлягають застосуванню будь-які сприятливіші положення про захист осіб від насильницьких зникнень, які містяться в міжнародному праві або внутрішньодержавному законодавстві.

Прийняття Конвенції знаменує собою суттєвий прогрес у галузі міжнародного права, особливо оскільки в ній обумовлюється невід'ємне право не піддаватися насильницькому зникненню⁴. Згідно із статтею 2, «насильницьким зникненням вважається арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі у будь-якій іншій формі представниками держави або ж особами чи групами осіб, що діють з дозволу, за підтримки або з відома держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або прихованні даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, внаслідок чого ця особа залишена без захисту законом».

Як свідчить Конвенція, значно поширена або систематична практика насильницьких зникнень є злочином проти людяності. Державам ставиться в обов'язок передбачати для злочину насильницького зникнення відповідні заходи покарання з урахуванням його надзвичайної серйозності. Що ж до терміну давності, то, згідно з Конвенцією, він починає рахуватися з того моменту, коли злочин насильницького зникнення стає закінченим, з урахуванням його триваючого характеру.

Серед заходів, покликаних попереджати насильницькі зникнення, Конвенцією передбачається чітка заборона на таємне утримання під вартою,

---

⁴ Під невід'ємним розуміється право, яке не може обмежуватися або призупинятися у дії, причому навіть у періоди війни або інших державних надзвичайних ситуацій. До числа невід'ємних відносяться, наприклад, право на життя і право не піддаватися катуванням.

і до держав звернений заклик гарантувати мінімальні правові стандарти у зв'язку з позбавленням волі, приміром, складання і ведення офіційних реєстрів осіб, які позбавлені волі, що містять найнеобхіднішу інформацію, а також дозвіл їм контактів із сім'єю, адвокатом або будь-якою іншою особою на власний вибір. Згідно з положеннями Конвенції, коли особа, яка ймовірно вчинило акт насильницького зникнення, знаходиться на будь-якій території під юрисдикцією держави-учасниці така держава вживає необхідних заходів для встановлення своєї компетенції здійснювати юрисдикцію стосовно злочину, якщо тільки вона не видає або не передає правопорушника якій-небудь іншій державі відповідно до своїх міжнародних зобов'язань або не передає його міжнародному кримінальному суду, юрисдикцію якого вона визнає.

Одним з основних нововведень, що вводяться Конвенцією, є стаття 24, за якою визначенням поняття «жертва» охоплюється не лише зникла особа, але також будь-яка фізична особа, якій завдана безпосередня шкода в результаті насильницького зникнення, наприклад, члени сім'ї.

Цією статтею також встановлюється право знати правду «про обставини насильницького зникнення, про хід і результати розслідування та про долю зниклої особи». Хоча надане право й отримало визнання в гуманітарному праві, так само як і з боку ряду міжнародних органів, зокрема Міжамериканської комісії з прав людини, Міжамериканського суду з прав людини і Комісії з прав людини Організації Об'єднаних Націй, Конвенція є першим відповідним міжнародним документом, в якому воно чітко закріплене.

Статтею 24 також обумовлюється право на відшкодування шкоди, яке охоплює відшкодування матеріальної і моральної шкоди і, у відповідних випадках, передбачає реституцію, реабілітацію, сатисфакцію і гарантії неповторення. Нарешті, від держав-учасниць вимагається вживати належних заходів, що стосуються правового становища зниклих осіб, зокрема в таких сферах, як соціальний захист, фінансові питання, сімейне право і права власності. Це становище здатне допомогти сім'ям зниклих осіб у врегулюванні ряду аспектів їх повсякденного життя, включаючи, наприклад, питання спадкоємства і громадянського статусу.

Остання стаття частини першої Конвенції торкається неправомірного вилучення дітей, незалежно від того, чи піддалися вони насильницькому зникненню як фізичні особи, або як наслідок зникнення їх батьків, наприклад дітей, які народилися під час знаходження в неволі їхньої матері, яка зазнала насильницького зникнення. При розшуку і встановленні особи таких дітей держави повинні діяти з урахуванням необхідності найкращого забезпечення інтересів дітей, включаючи їхнє право на збереження і відновлення їх особи, на громадянство, прізвище та сімейні зв'язки. Держави також повинні вживати всіх необхідних заходів для попередження і припи-

нення фальсифікації, приховування або знищення документів, що засвідчують справжню особу дітей, які зазнали насильницького зникнення, або чий батьки виявляються жертвами зникнення.

У частині другій Конвенції містяться положення, що стосуються міжнародного спостереження за здійсненням, тобто засновується Комітет з насильницьких зникнень, в обов'язок якого ставиться виконання п'яти відповідних завдань, а саме:

- a) розглядати представлені державами-учасницями доповіді про заходи, вжиті ними на виконання своїх зобов'язань за Конвенцією;
- b) направляти державам в терміновому порядку повідомлення з проханням про вжиття всіх необхідних заходів, включаючи тимчасові заходи захисту, для виявлення і захисту зниклої особи. Уперше орган, що спостерігає за здійсненням договору, наділяється повноваженнями такого роду;
- c) отримувати і розглядати повідомлення від осіб, які стверджують, що вони є жертвами порушення тією або іншою державою-учасницею положень Конвенції;
- d) отримувати і розглядати повідомлення, в яких одна держава-учасниця стверджує, що інша держава-учасниця не виконує своїх зобов'язань відповідно до Конвенції;
- e) організувати, після проведення консультацій з відповідною державою, відвідування тієї або іншої держави-учасниці, якщо Комітет отримує інформацію про те, що ця держава здійснює дії, що завдають серйозної шкоди положенням Конвенції.

Нарешті, якщо Комітет отримує досить обґрунтовані відомості про те, що на території якої-небудь держави-учасниці широко або систематично практикуються насильницькі зникнення, він може, заздалегідь запросивши інформацію у відповідної держави, довести це питання до відома Генеральної Асамблеї за посередництва Генерального секретаря. І знову ж таки уперше орган, що спостерігає за здійсненням договору, наділяється повноваженнями такого роду.

Хочеться сподіватися, що виконання Комітетом довірених йому функцій дозволить забезпечити надійніший захист від насильницьких зникнень та ефективніше їх попередження в глобальному масштабі.

Повний текст Міжнародної конвенції наводиться в додатку IV до цього Вкладу фактів.

IV. РОБОЧА ГРУПА ЩОДО НАСИЛЬНИЦЬКОГО АБО НЕДОБРОВІЛЬНОГО ЗНИКНЕННЯ ОСІБ

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй неодноразово заго-струвала увагу на факті існування цього огидного явища. У 1978 році у своїй резолюції 33/173 вона виразила стурбованість повідомленнями з різних частин світу, що стосуються насильницького або недобровільного зникнен-ня осіб, і запропонувала Комісії з прав людини Організації Об'єднаних Націй розглянути це питання, з тим щоб дати належні рекомендації. У резолюції 20 (XXXVI) від 29 лютого 1980 року Комісія з прав людини ухвалила створити робочу групу в складі п'яти незалежних експертів для вивчення питань, що стосуються насильницьких або недобровільних зникнень осіб. Відтоді мандат цієї Робочої групи регулярно поновлювався.

A. ВИЗНАЧЕННЯ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ

Відповідно до визначення, що міститься в преамбулі до Декларації, Ро-боча група будує свою діяльність, виходячи з того, що насильницькі зник-нення розглядаються в якості таких, тільки якщо вони здійснюються пред-ставниками держави або приватними особами чи організованими групами, наприклад, напіввійськовими групами⁵, що діють від імені, при прямій або непрямій підтримці, з дозволу або згоди державного органу влади. Тому Робоча група не бере до розгляду випадки, коли вони відносяться на ра-хунок осіб або груп, що не підпадають під вищезгадані категорії, таких, як терористичні або повстанські рухи, за якими не стоїть ніяка держава, і які ведуть боротьбу з урядом на його власній території. Проведення цієї відмінності впливає з принципу, згідно з яким держави зобов'язані роз-слідувати дії, порівнювані за своїм характером з насильницькими зникнен-нями, коли вони здійснюються недержавними суб'єктами, і карати за них. Робоча група виходить з того, що відповідальність держави за насильни-цькі зникнення зберігається незалежно від зміни уряду, навіть якщо новий уряд демонструє більшу повагу до прав людини в порівнянні з урядом, що перебував при владі на момент, коли зникнення мали місце. Як би то не

---

⁵ Під «напіввійськовими групами» розуміються організовані групи, до озброєння, нав-чання або підтримки яких реально причетна регулярна армія.

було, при аналізі стану справ з насильницькими зникненнями в тій або іншій конкретній країні або вивченні цього явища в цілому Робоча група розцінює як значиму для проведення належної оцінки інформацію про будь-якого роду зникнення.

Робоча група не займається випадками зникнень у контексті міжнародних озброєних конфліктів, оскільки такі ситуації, — як це визначено Женевськими конвенціями 1949 року і Додатковими протоколами до них від 1977 року⁶, — відносяться до компетенції Міжнародного комітету Червоного Хреста (МККК).

Для цілей визначення акту насильницького зникнення Робоча група виходить з того, що одним із наслідків злочину є залишення жертви поза захистом закону. Тому Робоча група бере до розгляду випадки насильницького зникнення, не вимагаючи того, щоб інформація, що повідомляється джерелом, відбивала або навіть припускала дійсний намір винної особи поставити жертву поза захистом закону. Крім того, на думку Робочої групи, акт насильницького зникнення може початися після незаконного затримання або після спочатку законного арешту чи затримання. Таким чином, захист жертви від насильницького зникнення має бути ефективним, починаючи з акту позбавлення волі, незалежно від форми такого позбавлення волі, і не повинна обмежуватися випадками незаконного позбавлення волі.

Нарешті, затримання, за яким іде позасудова страта, є насильницьким зникненням у власному значенні слова, якщо таке затримання було зроблене урядовими представниками якої-небудь ланки або рівня, організованими групами чи приватними особами, що діють від імені уряду, при його прямій або непрямій підтримці, з його дозволу або згоди, і якщо після затримання, або навіть після страти, державні посадовці відмовляються повідомляти про долю або місцезнаходження такої особи чи відмовляється взагалі визнати факт здійснення відповідного діяння.

В. ДІЯЛЬНІСТЬ РОБОЧОЇ ГРУПИ

Основне завдання Робочої групи полягає в наданні допомоги родичам зниклих осіб у з'ясуванні долі і місцезнаходження членів їх сімей. З цією метою Робоча група розглядає повідомлення про зникнення людей, що надійшли від родичів зниклих осіб або правозахисних організацій, що діють від їх імені. Упевнившись у відповідності цих повідомлень ряду критеріїв, Робоча група направляє інформацію про окремі випадки відповідним урядам

---

⁶ Додаткову інформацію стосовно цих конвенцій можна почерпнути в публікації *Виклад фактів № 13: Міжнародне гуманітарне право і права людини*.

з проханням провести розслідування та інформувати Робочу групу про його результати. Робоча група займається розглядом випадків, що доводяться до її відома, виходячи з чисто гуманних принципів, незалежно від того, чи ратифікував цей уряд будь-який відповідний договір з прав людини, що передбачає процедуру розгляду скарг окремих осіб. Робоча група діє в основному як канал зв'язку між сім'ями зниклих осіб і урядами та успішно веде з більшістю відповідних урядів діалог, спрямований на вирішення справ, що стосуються зникнень.

Щоб уникнути яких-небудь затримок в процесі порятунку людських життів Робоча група заснувала процедуру невідкладних дій стосовно випадків зникнень, які ймовірно сталися впродовж трьох місяців, що передували отриманню про них повідомлення Робочою групою.

Тричі на рік Робоча група збирається на сесії тривалістю п'ять-вісім днів, що проводяться як правило в Женеві. Засідання Групи є закритими. Проте Робоча група регулярно запрошує на них представників урядів і неурядових організацій, а також членів сімей і свідків. Після кожної сесії Робоча група інформує уряди письмово про рішення, прийняті стосовно зникнень у їхніх країнах. Щонайменше один раз у рік вона нагадує урядам про загальну кількість доведених до їх відома в минулому випадків, які так і не були прояснені. Двічі в рік вона нагадує урядам про випадки, що вимагають негайних дій, інформація про які була направлена впродовж попередніх шести місяців і за якими не було отримано роз'яснень. Крім того, у будь-який час протягом року будь-який уряд може письмово запросити резюме випадків, перепроведжених йому Робочою групою.

Ще одним видом діяльності Робочої групи є здійснення поїздок в країни. Їх мета полягає в активізації діалогу між відповідними органами влади, сім'ями або їх представниками і Робочою групою та сприянні в з'ясуванні повідомлених випадків зникнення. Відвідування країн, що останніми роками проводяться Робочою групою, мали конкретну мету прояснення випадків зникнень і узгодження подальших зусиль, які уряди, діючи в співпраці з Робочою групою, повинні робити для врегулювання всіх випадків зникнення людей у світлі міжнародних стандартів з прав людини, і особливо Декларації.

З прийняттям Генеральною Асамблеєю Декларації про захист усіх осіб від насильницьких або недобровільних зникнень на Робочу групу, на додаток до основного мандату, з 1992 року була також покладена функція спостереження за прогресом у справі виконання державами своїх зобов'язань, що випливають із Декларації, і надання їм допомоги в її здійсненні. Робоча група звертає увагу урядів і неурядових організацій на різні аспекти Декларації та рекомендує способи подолання перешкод на шляху реалізації її положень. У цій якості Робочій групі відводиться

превентивна роль, яку вона виконує як за рахунок своїх поїздок у країни, так і шляхом надання за запитом консультативних послуг. Крім того, Робоча група регулярно доводить до відома відповідних урядів коротку інформацію про отриманих від родичів зниклих осіб і від неурядових організацій твердження, що стосуються порушень Декларації в їхніх відповідних країнах, пропонуючи їм викласти свої зауваження, якщо вони того побажають.

Незважаючи на зусилля, що робляться Робочою групою, із нагадування урядам про їх зобов'язання домагатися здійснення Декларації за рахунок прийняття відповідних законодавчих, адміністративних, судових або інших заходів, досягнутий на практиці прогрес є дуже незначним. За деякими винятками, держави не приступили до систематичного включення викладених у Декларації принципів у своє національне законодавство. Робоча група неодноразово підкреслювала, що зобов'язання для здійснення Декларації поширюється не лише на держави, у яких мали місце в минулому або здійснюються до теперішнього часу акти насильницьких зникнень; важливо, щоб усі держави вживали законодавчих та інших превентивних заходів для недопущення подібних актів у майбутньому.

У порядку полегшення тлумачення положень Декларації Робоча група прийняла на сьогодні зауваження загального порядку стосовно визначення насильницького зникнення, а також статей 3, 4, 10, 17, 18 і 19⁷.

Робоча група щороку надає Комісії з прав людини доповіді про проведену роботу за період від попередньої сесії Комісії до останнього дня своєї третьої щорічної сесії. Вона інформує Комісію про свої контакти з урядовими та неурядовими організаціями, проведені нею зустрічі й здійснені місії. Робоча група надає інформацію у розбивці по країнах про всі випадки зникнень, отриману за відповідний рік, а також про прийняті за ними рішення. Вона надає Комісії коротку статистичну довідку по кожній країні про випадки, доведені до відома уряду, надані роз'яснення і становища відповідної особи на момент надання роз'яснень. Ця довідка містить графіки, що демонструють зміну числа випадків зникнень у країнах, в яких зареєстровано більше ніж 50 таких випадків, за період до прийняття Робочою групою своєї щорічної доповіді. Робоча група включає до своєї доповіді висновки і рекомендації і надає зауваження щодо становища в окремих країнах стосовно зникнень. З 1993 року Група надає також доповіді про здійснення Декларації про захист усіх осіб від насильницьких зникнень і про перешкоди на шляху її здійснення, а також періодичні доповіді за більш широкими питаннями, що стосуються зникнень.

---

⁷ З повним текстом цих зауважень загального порядку можна ознайомитися за адресою <http://www.ohchr.org>.

С. МЕТОДИ РОБОТИ РОБОЧОЇ ГРУПИ

Методи роботи Робочої групи⁸ ґрунтуються на її мандаті, передбаченому резолюцією 20 (XXXIV) Комісії з прав людини Організації Об'єднаних Націй, і перш за все орієнтовані на виконання її головного завдання. Це завдання полягає у наданні допомоги сім'ям щодо з'ясування долі та місцеперебування їхніх зниклих без вісти рідних, які в результаті зникнення були позбавлені захисту закону. З цією метою Робоча група прагне створити канал зв'язку між сім'ями зниклих і урядами з тим, щоб дізнатися, де знаходяться зниклі особи, і розслідувати достатньо документовані і чітко встановлені окремі випадки, про які прямо чи побічно повідомили Робочій групі сім'ї зниклих осіб.

Функції Робочої групи вичерпуються після того, як доля і місцеперебування зниклої особи з'ясовані в результаті розслідувань, проведених урядом чи сім'єю, незалежно від того, ця особа жива чи мертва. Робоча група не займається питанням щодо встановлення відповідальності за конкретні випадки зникнення або за інші порушення прав людини, які могли трапитися під час зникнення. Її діяльність має суто гуманітарний характер.

Дії Робочої групи засновані на принципі відповідальності держави за порушення прав людини, скоєні на її території, і її зобов'язання запобігати таких порушень або проводити за ними розслідування, якщо вони мали місце. У тому, що стосується усіх інших ситуацій настання відповідальності держави, то така відповідальність зберігається незалежно від зміни урядів.

Комісія з прав людини й орган, що замінив її, а саме Рада з прав людини, схвалюють методи роботи Робочої групи і гуманітарну спрямованість її мандату. Вони також підкреслювали важливе значення широкого висвітлення цілей, процедур і методів Робочої групи у рамках інформаційної діяльності Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини.

D. ПРИЙНЯТІСТЬ

Повідомлення про зникнення осіб розглядаються Робочою групою як прийнятні, якщо вони надходять від сім'ї або друзів зниклих осіб. Але такі повідомлення можуть направлятися Робочій групі через представників сімей, уряду, міжурядові і гуманітарні організації та інші джерела, що заслуговують на довіру. Повідомлення має подаватися у письмовому вигляді з чіткою

---

⁸ З методами роботи Робочої групи можна ознайомитися за адресою <http://www.ohchr.org>.

вказаною особою, що подала його. Якщо особа, що надала повідомлення не є членом сім'ї, то вона має бути готова довести до кінця разом з родичами зниклої особи з'ясування її долі. На прохання представляють повідомлення осіб і в цілях забезпечення їм певній мірі захисту зведення про їх особу зберігаються в таємниці.

Для того, щоб відповідні уряди могли проводити результативні розслідування, Робоча група надає їм інформацію, яка містить хоча б початкові вихідні дані. Окрім цього Робоча група постійно просить джерела повідомлень подавати якомога більше деталей про зниклих осіб (навіть номери особистих посвідчень, якщо вони є) та про обставини зникнення. Робоча група просить подавати такі мінімальні відомості:

- a) прізвище, ім'я зниклої особи;
- b) дата зникнення, тобто день, місяць і рік арешту чи викрадення, або день, місяць і рік, коли зниклу особу бачили востаннє. Якщо її бачили востаннє в центрі утримання під охороною, достатньо вказати приблизну дату;
- c) місце арешту, викрадення, або де зниклу особу бачили востаннє (вказати хоча б місто чи поселення);
- d) сторони, які, вірогідно, здійснювали арешт або викрадення, або такі, що тримають зниклу особу в невідомому центрі під охороною;
- i
- e) заходи, вжиті для з'ясування долі чи місцеперебування зниклої особи, або хоча б вказівку на те, що їхні зусилля для використання внутрішніх засобів правового захисту привели до погіршення становища або ж не дали ніяких результатів.
- f) випадок має бути представлений Робочій групі особою, що заслуговує довіри, яка, якщо воно не є членом сім'ї, зобов'язана вказати, чи виразили члени сім'ї передбачуваної жертви безпосередню згоду стосовно того, щоб цей випадок був представлений Робочій групі від їхнього імені.

Зважаючи на гуманітарний характер мандату Робочої групи вимога щодо вичерпання внутрішніх засобів правового захисту до того, як випадок буде доведений до її відома, не пред'являється.

Будь-який випадок, представлений Робочій групі, також може бути перепроваджений Європейському суду з прав людини, Африканській комісії з прав людини і народів, Комітету з прав людини, Міжамериканській комісії з прав людини, Міжамериканського суду з прав людини або аналогічним судовим чи квазісудовим міжнародним органам.

Форма для представлення Робочій групі повідомлення про індивідуальні випадки наводиться в додатку I до даного Викладу фактів.

Е. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ВИПАДКІВ ЗНИКНЕННЯ

Повідомлення про зникнення людей подаються на детальний розгляд Робочої групи під час її сесій. Повідомлення, які відповідають зазначеним вимогам, спрямовуються, маючи спеціальний дозвіл Робочої групи, відповідним урядам з проханням провести розслідування та інформувати Робочу групу про результати.

Як правило, випадки, про які було повідомлено, доводяться до відома відповідного уряду листом Голови Робочої групи через Постійне представництво при Організації Об'єднаних Націй. Однак, випадки, що мали місце протягом трьох місяців до одержання повідомлення про зникнення Робочою групою, доводяться до відома міністра закордонних справ відповідної країни у найбільш прямий і швидкий спосіб. Такий порядок має назву *процедури невідкладних дій*. Рішення про їх спрямування може приймати Голова на підставі спеціального дозволу, що надається йому Робочою групою. Повідомлення про випадки, які трапилися раніше встановленого тримісячного терміну, але не більше, ніж за рік до дати отримання про них відомостей секретаріатом, можуть спрямовуватися листом з дозволу Голови в період між сесіями за умови, що вони так чи інакше пов'язані з випадками, які відбулися протягом трьох місяців.

Повідомлення про зникнення, в яких вказується, що офіційні особи більше, ніж однієї країни несли безпосередню відповідальність або були пов'язані із зникненням, в іншій країні, або про випадки, коли в зникненні безпосередньо винні або замішані посадовці більш ніж однієї країни, направляються всім відповідним урядам. Проте конкретний випадок зачитуватиметься тільки в статистиці тієї країни, де, згідно з повідомленнями, відповідна особа була заарештована, затримана, викрадена або помічена востаннє.

У випадку зникнення вагітної жінки, дитина, яка, ймовірно, мала народитися під час того, коли мати знаходилася в ув'язненні, згадується в описові випадку разом із матір'ю. Справа дитини розглядається окремо, якщо маютьсвєдкі, які повідомляють про те, що мати під час ув'язнення дійсно народила дитину.

Ф. ВІДПОВІДІ УРЯДІВ, ЩО ВВАЖАЮТЬСЯ З'ЯСОВАНИМИ, ВИЧЕРПАНИМИ, АБО РОЗГЛЯД ЯКИХ ПРИПИНЕНО

Усі відповіді, які отримуються від відповідних урядів, що містять детальну інформацію про долю і місцезнаходження зниклої особи, доводяться до відома джерела первісного повідомлення. Якщо джерело не відповідає

протягом шести місяців від дня скерованої йому відповіді уряду, або оскаржує надану урядом інформацію недостатньо, з точки зору Робочої групи, обґрунтовано, то випадок вважається з'ясованим і, відповідно, потрапляє до розділу «Випадки, роз'яснені у відповіді уряду» статистичної довідки, що фігурує у щорічній доповіді. Якщо джерело інформації обґрунтовано оскаржує інформацію уряду, це доводиться до відома уряду, і пропонується подати свої зауваження.

Робоча група може вважати випадок вичерпаним, якщо компетентний орган влади, вказаний у відповідному національному законі, з відома родичів і інших зацікавлених сторін оголошує про презумпцію смерті особи, яка, згідно отриманої інформації, вважається зниклою. При презумпції смерті незмінно повинне дотримуватися право на належну компенсацію і право знати істину про долю людини, що померла.

У виняткових обставинах Робоча група може прийняти рішення про припинення розгляду випадків, якщо сім'ї відповідних осіб вільно і недвозначно висловили бажання не продовжувати з'ясування випадку, а вжиті Робочою групою заходи для встановлення контактів з іншими джерелами виявилися безуспішними.

Проте той факт, що Робоча група оголошує той або інший випадок проясненим, вичерпаним або припиняє його розгляд, не звільняє уряд від взятих ним за Декларацією зобов'язань доводити розслідування випадку до кінця, притягати винних осіб до відповідальності, надавати сім'ї зниклої людини належне відшкодування і вживати всіх необхідних заходів для недопущення подібних випадків в майбутньому.

Якщо джерело подає інформацію, яка підтверджується документами про те, що даний випадок вважався з'ясованим помилково, оскільки відповідь уряду торкається іншої особи, не має відношення до ситуації, про яку було повідомлено, або не отримана джерелом протягом згаданих вище шести місяців, то Робоча група повторно спрямовує інформацію урядові з проханням подати свої зауваження. У такому випадку ця справа знову вважається нез'ясованою, а Робоча група у своїй доповіді дає спеціальні пояснення Комісії з прав людини Організації Об'єднаних Націй із вказівкою на помилки та неточності.

Будь-яка додаткова інформація, яка стосується суті, що йде від джерела стосовно нез'ясованого випадку, подається на розгляд Робочої групи і за згодою Групи надсилається відповідному уряду. Якщо додаткова інформація пояснює цей випадок, то це доводиться до відома уряду.

Робоча група зберігає у базі даних справи осіб, що зникли, до тих пір, поки не з'ясується точне їхнє місцеперебування.

Хоча мандат Робочої групи не поширюється далі стадії з'ясування долі зниклої особи, після припинення діяльності Робочої групи можуть увійти

в дію інші правозахисні процедури Організації Об'єднаних Націй. Якщо у відповіді відповідного уряду ясно вказано, що факт смерті зниклої без вісти особи встановлений, що вона піддавалася катуванням, свавільно, але достовірно затримувалася чи стала жертвою інших порушень прав людини, у яких винуватими є, ймовірно, урядові посадові особи чи групи або особи, пов'язані з ними, то даний випадок пропонується до уваги відповідного механізму чи органу.

Якщо Робоча група отримує повідомлення про насильницьке зникнення, коли жертва вже була знайдена мертвою, вона не бере справу до розгляду з метою його супроводження відповідному уряду, оскільки йдеться про справу, обставини якої *ah initio* ясні. Проте такий випадок усе ж таки підпадатиме під визначення насильницького зникнення, включене в Декларацію, якщо а) позбавлення волі відбувається проти волі конкретної особи; б) до нього причетні — щонайменше побічно, внаслідок згоди — урядові посадовці; і с) державні посадовці згодом відмовляються визнати здійснений акт або повідомити про долю чи місцезнаходження відповідної особи. Іншими словами, згідно з мандатом Робочої групи, що стосується спостереження за здійсненням Декларації, таке повідомлення може перепроводитися причетному уряду в межах процедури «загальних тверджень», а не в порядку «заклику до негайних дій» і не відповідно до «стандартної процедури». Після цього Робоча група пропонує відповідному уряду представити коментарі з приводу заходів, які мають бути вжиті згідно з Декларацією для розслідування подібних випадків, для віддання винних правосуддю, для задоволення права на належну компенсацію, а також для припинення та запобігання насильницьких зникнень.

За час із моменту початку своєї роботи Робоча група з насильницьких або недобровільних зникнень розглянула близько 50 000 індивідуальних випадків, що стосуються майже 80 країн. З причин, не залежних від Робочої групи, були прояснені лише 20% цих випадків. Проте неможливо підрахувати, скільком випадкам зникнення людей, цілком можливо, запобігла Робоча група за допомогою своїх терплячих і наполегливих контактів з відповідними урядами. Той факт, що їй вдавалося, особливо в рамках своєї процедури негайних дій, сприяти в проясненні випадків і, таким чином, можливо, рятувати людські життя, вважається Радою з прав людини достатньою основою для подальшого послідовного відновлення її мандату.

Крім того, функціонування Робочої групи слід розглядати як відображення відчутної міжнародним співтовариством тривоги та його рішучості діяти. Її роботу слід сприймати також як складову частину довгострокового процесу, спрямованого на ліквідацію грубих порушень прав людини, процесу, мета якого полягає, серед іншого, в тому, щоб привернути увагу широкої громадськості до питань, що стосуються прав людини, і надавати

консультативні послуги та технічну допомогу урядам у справі заохочення та захисту прав людини.

G. ЗАХИСТ РОДИЧІВ І СВІДКІВ

Робоча група не залишає також поза увагою питання захисту родичів зниклих без вісти осіб, їх адвокатів, свідків випадків зникнення чи їх сімей, членів організацій родичів та інших неурядових організацій або окремих осіб, які займаються випадками зникнень.

Якщо мають місце переслідування, залякування або репресії проти цих осіб, Робоча група звертається до відповідного уряду із закликом ужити всіх необхідних заходів з метою захисту основних прав зазначених осіб і провести ретельне розслідування усіх обставин для того, щоб покласти край залякуванню та репресіям.

Для захисту родичів, свідків та інших осіб, що займаються випадками зникнень, часто виникає потреба невідкладного втручання. Повідомлення про ймовірні випадки залякування, переслідувань чи репресій направляються у найбільш прямий і швидкий спосіб безпосередньо міністрам закордонних справ відповідних країн. Робоча група уповноважує свого Голову направляти таку інформацію в період між сесіями.

Рада з прав людини закликає також Робочу групу вживати необхідних заходів у зв'язку з актами залякування або репресіями проти родичів зниклих осіб і тих приватних осіб або груп, які прагнуть до співпраці або співпрацюють з органами Організації Об'єднаних Націй, або дають свідчення їм чи інформацію, а також осіб, які скористалися процедурами, передбаченими під егідою Організації Об'єднаних Націй для захисту прав людини та основних свобод, так само, як і осіб, які з цією метою надали їм правове сприяння.

V. МАЙБУТНІЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КОМІТЕТОМ, ЯКИЙ ПІДЛЯГАЄ СТВОРЕННЮ, І РОБОЧОЮ ГРУПОЮ

Як і в інших ситуаціях, коли розгляд одного й того ж роду порушення прав людини ведеться по лінії як договірному органу, так і спеціальної процедури Ради з прав людини, Комітет, що створюється на підставі Конвенції, і Робоча група повинні виконувати взаємодоповнюючі завдання і функції, а також співпрацювати з метою забезпечення максимальної ефективності їх діяльності і щоб уникнути дублювання зусилля. Щодо цього Конвенцією чітко обумовлюється, що Комітет співпрацює, серед іншого, з договірними органами, заснованими на підставі міжнародних документів, і спеціальними процедурами Організації Об'єднаних Націй. В якості прикладів багаторічного співіснування договірних механізмів і тематичних спеціальних процедур можна назвати Спеціального доповідача з питання про катування та інші жорстокі, нелюдські або принижуючі гідність види поводження і покарання і Комітет проти катувань, а також Спеціального доповідача з питання про сучасні форми расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаній з ними нетерпимості та Комітет з ліквідації расової дискримінації.

Принципова важлива відмінність між двома органами полягає в тому, що, на відміну від Комітету, функції якого продиктовані буквою договору, основний мандат Робочої групи має гуманітарний характер і вона виступає каналом зв'язку між сім'ями жертв і урядами. Крім того, компетенція Комітету поширюється тільки на випадки актів насильницького зникнення, вчинених у тій або іншій державі-учасниці Конвенції, тоді як Робоча група здатна реагувати на всі випадки, що повідомляються їй, зникнення, що мали місце в усіх країнах, незалежно від того, чи ратифікувала конкретна держава відповідні міжнародні договори з прав людини. Таким чином, навіть якщо країна не є учасницею Конвенції, сім'я жертви насильницького зникнення має можливість звернутися до Робочої групи за допомогою у справі відшукування родича, що зник безвісти.

Робоча група ратує за ратифікацію Конвенції і визнання державами компетенції Комітету отримувати і розглядати індивідуальні й міждержавні повідомлення.

ДОДАТКИ

Додаток I

ФОРМА ДЛЯ ПОДАННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЖЕРТВУ НАСИЛЬНИЦЬКОГО АБО НЕДОБРОВІЛЬНОГО ЗНИКНЕННЯ

Увага: Позиції, помічені зірочкою (*), є обов'язковими.

Примітка: Якщо які-небудь відомості, що містяться в повідомленні, окрім потрібних в обов'язковому порядку елементів інформації, не підлягають розголошенню, прохання навпроти відповідної позиції робити написку «КОНФІДЕНЦІЙНО».

Випадки, що надаються організаціями :

Прохання мати на увазі, що якщо той або інший випадок доводиться до відома Робочої групи якою-небудь організацією, то ця організація має продовжувати займатися цим випадком за допомогою супроводження офіційної інформації від Робочої групи до сім'ї і від сім'ї Робочій групі аж до з'ясування долі або встановлення місцезнаходження відповідної особи. Тому прохання вказати, чи виразили члени сім'ї передбачуваної жертви безпосередню згоду на те, щоб цей випадок був представлений вашою організацією Робочій групі від їх імені, і чи зможе ваша організація забезпечити канал зв'язку між сім'єю і Робочою групою.

* Чи є безпосередня згода членів сім'ї жертви на те, щоб ваша організація представила даний випадок?

Так, безпосередня згода сім'ї отримана .....

Згоди сім'ї немає .....

* Якщо цей випадок подається якою-небудь організацією, чи зможе ця організація продовжувати займатися ним, забезпечуючи двостороннє переправлення інформації між сім'єю і Робочою групою?

Так .....Ні .....

1. Відомості про зниклу людину:

a) Прізвище (*): .....

b) Ім'я (*): .....

c) Стать: чоловіча/жіноча .....

d) Дата народження: .....

e) Документ, що засвідчує особу: №: .....

Дата видачі: ..... Місце видачі: .....

f) Адреса звичайного місця проживання:

g) Вагітність: так/ні

2. Дата зникнення (*):

День: ..... місяць (*): ..... рік (*): зникнення .....

3. Місце арешту або викрадення чи місце, де зниклу особу бачили востаннє (*):

Місце розташування (вказати, по можливості, вулицю, місто, провінцію та інші відповідні орієнтири):

.....
.....

4. Структури (державні або такі, що діють під прикриттям держави), на які ймовірно покладається відповідальність за зникнення (*):

a) Якщо передбачуваними винними є державні представники, прохання конкретизувати (військовослужбовці, співробітники поліції, особи в уніформі або в цивільному, агенти служб безпеки, підрозділ, до якого вони відносяться, їх звання і посада і так далі), а також вказати, на якій підставі саме на них імовірно покладається відповідальність за зникнення. Прохання бути як можна точнішим:

.....
.....

b) Якщо упізнання виконавців в якості державних представників не вважається можливим, на якій підставі ви вважаєте, що відповідальність за інцидент мають урядові структури або особи, пов'язані з ними?

.....
.....

c) За наявності свідків інциденту вказати їхні прізвища. Якщо вони бажають залишатися анонімними, вказати, чи являються вони родичами, перехожими та ін. За наявності доказів прохання конкретизувати:

.....
.....

5. Кроки, зроблені родичами або іншими особами для з'ясування місцезнаходження зниклої людини (звернення в поліцію, в'язницю, комісію з прав людини, подання клопотання за процедурою хабеас корпус і т. д.) (*):

a) Вказати, чи подавалися скарги (коли, ким і в який орган):

.....
.....

b) Інші вжиті заходи:

.....
.....

с) Якщо вжиття заходів неможливе, прохання пояснити причину:

.....
.....

6. Відомості про людину або організацію, що подає повідомлення (*):

а) Прізвище: .....

б) Ім'я: .....

с) Яким чином стосується зниклої особи: .....

д) Організація (якщо застосовно) .....

е) Адреса (телефон, факс, електронна пошта):

.....
.....

ф) Прохання вказати, бажали б ви зберегти відомості про *вашу особу в таємниці*

Так, прошу не розголошувати мою особу: .....

Не претендую на конфіденційність: .....

Додаткова інформація, що стосується випадку

Прохання вказати будь-яку іншу відповідну інформацію, не охоплену попередніми питаннями. При неможливості заповнити яку-небудь з обов'язкових позицій цього повідомлення, помічених зірочкою (*), прохання вказати причину:

.....
.....

Дата: .....

Підпис автора: .....

Куди направляти повідомлення про випадки зникнення:

Е-пошта: wgeid@ohchr.org

Факс: +41 22 917 9006, кому: Робоча група із насильницьких або недобровільних зникнень

Поштова адреса:

Working Group on Enforced

or Involuntary Disappearances OHCHR,

Palais des Nations

8-14 Avenue de la Paix

CH-1211 Geneva 10

Switzerland

Додаток II
ПРАКТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ:
РОБОЧА ГРУПА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
ЩОДО НАСИЛЬНИЦЬКИХ
АБО НЕДОБРОВІЛЬНИХ ЗНИКНЕНЬ

СТИСЛА ДОВІДКА
ЩО ТАКЕ РОБОЧА ГРУПА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
ЩОДО НАСИЛЬНИЦЬКИХ
АБО НЕДОБРОВІЛЬНИХ ЗНИКНЕНЬ?

Робоча група була заснована в 1980 році Комісією з прав людини. Її основне завдання полягає в наданні сім'ям допомоги в з'ясуванні долі і встановленні місцезнаходження їх родичів. Робоча група виступає каналом зв'язку між сім'ями і відповідними урядами, прагнучи забезпечити проведення національною владою розслідування індивідуальних випадків, повідомлення про які були доведені сім'ями до її відома, з метою з'ясування долі або місцезнаходження зниклих осіб.

У випадках залякування, репресій чи переслідування родичів зниклої людини, правозахисників або борців за права людини, а також адвокатів, які ведуть справи, пов'язані з випадками зникнення, Робоча група звертається до відповідних урядів із закликом вжити заходів для захисту всіх основних прав таких осіб.

Крім того, Робоча група спостерігає за здійсненням Декларації 1992 року про захист усіх осіб від насильницьких зникнень.

Робоча група НЕ займається:

- безпосереднім розслідуванням індивідуальних випадків;
- безпосереднім вжиттям заходів для захисту від репресій;
- встановленням індивідуальної або державної відповідальності у випадках насильницького зникнення;
- засудженням і покаранням;
- проведенням ексгумації;
- наданням сатисфакції або відшкодування;
- випадками насильницького зникнення, вчиненими недержавними суб'єктами (наприклад, повстанськими групами).

До складу Робочої групи, постійний секретаріат якої знаходиться в Женеві (Швейцарія), входять до п'яти незалежних експертів. Щорічно вона проводить три чергові сесії.

ЯКІ ПРОЦЕДУРИ ЗАДІЮЄ РОБОЧА ГРУПА?

Заклики до негайних дій. Робоча група направляє безпосередньо (впродовж 1 або 2 днів після отримання) міністрові закордонних справ відповідної країни через її Постійного представника при Відділенні Організації Об'єднаних Націй в Женеві інформацію про випадки, які сталися впродовж останніх 3 місяців. Що стосується випадків, які мали місце раніше 3 місяців назад (стандартні випадки), то Робоча група може санкціонувати супровід інформації про них відповідному уряду з проханням провести розслідування та інформувати Робочу групу про його результати.

Загальні твердження. Родичі зниклих осіб і НУО формулюють твердження, що стосуються існуючих в конкретних країнах перешкод на шляху здійснення Декларації 1992 року. Такі твердження направляються урядам на предмет отримання від них відповіді.

Оперативне втручання в разі репресій. Робоча група супроводить відповідному уряду інформацію про факти залякування, переслідування або репресій щодо родичів зниклих осіб, свідків чим їх сімей, або членів неурядових організацій, що займаються випадками зникнення, із закликом вжити заходів для захисту всіх основних прав осіб, яких це торкається.

Поїздки в країни. З попередньої згоди уряду Робоча група може відвідати ту або іншу країну для оцінки загального стану справ зі зникненнями. Потім вона готує звіт про таку поїздку.

Річні доповіді. Робоча група щорічно представляє Раді з прав людини доповіді про виконану роботу, а також інформує її про свої контакти з урядами та НУО, надає звіти про свої місії, інформацію про всі випадки зникнення, отриману нею за відповідний рік, так само як і доповіді про здійснення Декларації 1992 року.

Усі процедури Робочої групи здійснюються на безоплатній основі.

ЧОМУ ТОЙ АБО ІНШИЙ ВИПАДОК СЛІД ПРЕДСТАВЛЯТИ РОБОЧІЙ ГРУПІ?

Робоча група бере до розгляду випадки, які сталися в будь-якій країні світу. Крім того, не висувається вимога щодо вичерпання внутрішніх засобів правового захисту до того, як випадок буде доведений до її відома. Нарешті, міжнародний натиск може виявитися ключовим чинником у справі врегу-

лювання випадку зникнення або ж застосування репресій проти людей, які займаються його проясненням.

ЧИ СЛІД ПОБОЮВАТИСЯ ЧОГО-НЕБУДЬ ПРИ ДОВЕДЕННІ ТОГО АБО ІНШОГО ВИПАДКУ ПРО ВІДОМОСТІ РОБОЧОЇ ГРУПИ?

При направленні Робочій групі повідомлення про випадок зникнення автор може просити про дотримання конфіденційності. Це дозволить забезпечити певну міру захисту; у разі ж застосування проти нього репресій він може надіслати Робочій групі лист з клопотанням про оперативне втручання (хоча це і не панацея, але ця процедура частенько відіграє дуже суттєву роль у справі запобігання серйозним порушенням).

ЧИ МОЖЕ ФІЗИЧНА ОСОБА ДОВЕСТИ ТОЙ АБО ІНШИЙ ВИПАДОК ДО ВІДОМА РОБОЧОЇ ГРУПИ САМОСТІЙНО ЧИ ЇЙ ПОТРІБНЕ СПРИЯННЯ?

Повідомлення про випадки зникнення можуть направлятися Робочій групі самими родичами зниклої людини або організаціями, що діють від їх імені (з попередньої згоди родичів). Незалежно від того, хто представляє випадок Робочій групі, він має бути в змозі підтримувати з нею контакт і оперативно відповідати на запити щодо додаткової інформації або роз'яснень.

ЩО САМЕ МОЖУТЬ ЗРОБИТИ НУО У ЗВ'ЯЗКУ З ДІЯЛЬНІСТЮ РОБОЧОЇ ГРУПИ?

По-перше, НУО можуть інформувати широку громадськість про існування і функціонування Робочої групи, а також привернути до неї увагу. Крім того, НУО здатні надати родичам зниклої людини допомогу в представленні випадків Робочій групі або у направленні листів з клопотанням про оперативне втручання. Вони також можуть представляти загальні твердження і сприяти родичам, організовуючи зустрічі з представниками Робочої групи.

ЧИ ВАЖКО ПІДТРИМУВАТИ ЗВ'ЯЗОК З РОБОЧОЮ ГРУПОЮ?

Інформацію для Робочої групи необхідно подавати в письмовій формі (бажано факсом або електронною поштою). Повідомлення можуть скла-

датися англійською, іспанською або французькою мовами. Адреса для зв'язку:

The Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances

OHCHR–UNOG

CH–1211 Geneva 10

Switzerland

Факс: +41 (0) 22 917 90 06

Електронна пошта: wgeid@ohchr.org

У повідомленні про насильницьке зникнення завжди має вказуватися

таке:

- ім'я і прізвище жертви;
- дата, місяць і рік зникнення;
- місце зникнення;
- особи та організації, на які ймовірно покладається відповідальність;
- інформація про будь-які зусилля, що докладаються з метою пошуку.

Більшість випадків і відповіді до них розглядаються на сесії, наступній після їх отримання, за умови, що вони надійшли принаймні за місяць до початку сесії.

Справа зниклої особи зберігається в картотечі Робочої групи аж до його прояснення (цей процес може тривати до декількох років).

Додаток III

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ЗАХИСТ УСІХ ОСІБ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ

(Резолюція 47/33 Генеральної Асамблеї,
прийнята 18 грудня 1992 року)

Генеральна Асамблея,

беручи до уваги, що у відповідності до принципів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй та в інших міжнародних документах, визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їхніх прав є основою свободи, справедливості і загального миру,

враховуючи зобов'язання держав, взяті ними у відповідності до Статуту, зокрема до статті 55, сприяти загальному поважанню і дотриманню прав людини і основних свобод,

будучи дуже стурбованою тим, що в багатьох країнах бувають випадки насильницьких зникнень, які часто мають безперервний характер у тому розумінні, що особи арештовуються, затримуються чи викрадаються проти їхньої волі чи якимось іншим чином позбавляються волі посадовими особами різних ланок чи рівнів уряду, організованими групами чи приватними особами, які діють при його прямій чи непрямій підтримці, з його дозволу чи згоди, при наступній відмові повідомити про долю чи місцеперебування таких осіб або визнати позбавлення їх волі, що ставить цих осіб поза захистом закону,

беручи до уваги, що насильницькі зникнення підривають фундаментальні цінності будь-якого суспільства, яке є прихильником поваги до законності, прав людини і основних свобод, і що систематичне вчинення таких актів за своїм характером є злочином проти людяності,

посилаючись на свою резолюцію 33/173 від 20 грудня 1978 року, в якій вона висловила стурбованість повідомленнями з різних частин світу про насильницькі або недобровільні зникнення осіб та про страждання і горе, яке приносить таке зникнення, і закликала уряди забезпечити, щоб органи правопорядку та органи безпеки несли юридичну відповідальність за зловживання владою, яке може призвести до насильницьких або недобровільних зникнень осіб,

нагадуючи також про захист, який надається жертвам збройних конфліктів у відповідності до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року і Додаткових протоколів до них 1977 року,

враховуючи, зокрема, відповідні статті Загальної декларації прав людини і Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, які захищають право на життя, право на свободу і безпеку особистості, право не зазнавати катувань і право на визнання правосуб'єктності особистості,

враховуючи також Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, в якій передбачається, що держави-учасниці будуть вживати ефективних заходів щодо запобігання катуванням і покарання за їх застосування,

беручи до уваги Кодекс поведінки посадових осіб з підтримки правопорядку, Основні принципи застосування сили й вогнепальної зброї посадовими особами правопорядку, Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою та Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями,

заявляючи, що з метою запобігання насильницьким зникненням необхідно забезпечувати суворе дотримання Зводу принципів захисту всіх осіб, яких затримують чи ув'язнюють у будь-якій формі, що міститься в додатку до його резолюції 43/173 від 9 грудня 1988 року, і Принципів ефективного попередження і розслідування незаконних, свавільних і сумарних страт, викладених Економічною і Соціальною Радою в додатку до її резолюції 1989/65 від 24 травня 1989 року і схвалених Генеральною Асамблеєю в резолюції 44/162 від 5 грудня 1989 року,

враховуючи, що дії, в основі яких лежить насильницьке зникнення, є порушенням заборони, що міститься у вищезгаданих міжнародних документах, все-таки важливо розробити документ, у якому будь-які акти насильницького зникнення кваліфікувалися б як особливо тяжкі правопорушення і встановлювалися б норми, спрямовані на покарання за їх вчинення, а також на їх попередження,

1. Проголошує дану Декларацію про захист усіх осіб від насильницьких зникнень як звід принципів для всіх держав;

2. Настійливо закликає докласти всіх зусиль для того, щоб Декларація набула загальновідомого і загальновизнаного характеру.

Стаття 1

1. Будь-який акт насильницького зникнення є образою людської гідності. Він засуджується як заперечення цілей Статуту Організації Об'єднаних Націй і як серйозне і кричуще порушення прав людини і основних свобод, про-

голошених у Загальній декларації прав людини та підтверджених і розвинених у міжнародних документах, які стосуються цієї галузі.

2. Будь-який акт насильницького зникнення ставить осіб, які зазнали цього, поза захистом закону, а також спричиняє тяжкі страждання їм та їхнім сім'ям. Він є порушенням норм міжнародного права, яке гарантує, зокрема, право на визнання правосуб'єктності особистості, право на свободу і безпеку особистості і право не зазнавати катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання. Він є також порушенням права на життя чи є серйозною загрозою для цього права.

Стаття 2

1. Жодна держава не повинна практикувати, дозволяти чи допускати насильницькі зникнення.

2. Держави діють на національному і регіональному рівнях у співробітництві з Організацією Об'єднаних Націй для того, щоб усіма засобами сприяти запобіганню і викоріненню практики насильницьких зникнень.

Стаття 3

Кожна держава вживає ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів для запобіганню і викоріненню актів насильницького зникнення на будь-якій території, яка знаходиться під її юрисдикцією.

Стаття 4

1. Різні акти насильницького зникнення є злочином за кримінальним правом, яке передбачає відповідні міри покарання з урахуванням його надзвичайно тяжкого характеру.

2. Національне законодавство може передбачати пом'якшення обставин стосовно осіб, які, взявши участь в акті насильницького зникнення, сприяють поверненню жертв живими чи добровільно дають відомості, які сприяють з'ясуванню обставин насильницького зникнення.

Стаття 5

Окрім застосування карних санкцій, насильницькі зникнення тягнуть за собою громадянську відповідальність осіб, винних у їх скоєнні, громадянську відповідальність держави чи державних органів, які організували такі зникнення, дали на них згоду чи потурали їм, без збитків для міжнародної

відповідальності цієї держави у відповідності до принципів міжнародного права.

Стаття 6

1. Ніякий наказ чи розпорядження будь-якого державного, громадянського, військового чи іншого органу не можуть бути виправданням насильницького зникнення. Будь-яка особа, яка одержала такий наказ чи таке розпорядження, має право і не зобов'язана підкорятися їм.

2. Кожна держава забезпечує, щоб накази чи розпорядження, які приписують, уповноважують чи заохочують насильницьке зникнення, були заборонені.

3. При професійній підготовці співробітників правоохоронних органів слід приділити особливу увагу положенням пунктів 1 і 2 цієї статті.

Стаття 7

Ніякі обставини, якими б вони не були, чи то загроза війни, стан війни, внутрішня політична нестабільність чи інша надзвичайна ситуація, не можуть бути виправданням насильницьких зникнень.

Стаття 8

1. Жодна держава не повинна висилати, повертати чи видавати будь-яку особу іншій державі, якщо існують серйозні підстави вважати, що цій особі загрожує небезпека стати жертвою насильницького зникнення.

2. З метою визначення таких підстав компетентні органи беруть до уваги всі обставини, які стосуються справи, включаючи у відповідних випадках існування в даній державі постійної практики грубих, кричущих і масових порушень прав людини.

Стаття 9

1. З метою попередження насильницьких зникнень за будь-яких обставин, включаючи обставини, згадані вище в статті 7, необхідна наявність права використання швидкого й ефективного засобу судового захисту як засобу встановлення місцеперебування чи стану здоров'я осіб, позбавлених волі та/або визначення органу, який дав наказ про позбавлення волі чи який здійснив такий акт.

2. У ході таких розглядів національні компетентні органи мають доступ до всіх місць, де утримуються особи, позбавлені волі, і до будь-яких частин

цих місць, а також до будь-якого місця, якщо є всі підстави вважати, що там знаходяться такі особи.

3. Доступ до таких місць може мати також будь-який інший компетентний орган, який має на те право за законом даної держави або на підставі будь-якого міжнародно-правового документа, учасницею якого є ця держава.

Стаття 10

1. Будь-яка особа, позбавлена волі, утримується в офіційно визнаних місцях для затримання й у відповідності до національного законодавства стає перед судовим органом незабаром після затримання.

2. Точна інформація про затримання таких осіб і місце чи місця утримання їх під вартою, включаючи місця переведення, негайно надається членам їхніх сімей, їхньому адвокату або будь-якій іншій особі, яка має законний інтерес до цієї інформації, якщо затримані особи не мають іншої думки.

3. У кожному місці утримання під вартою є регулярно поповнюваний офіційний список усіх осіб, позбавлених волі. Крім того, кожна держава вживає заходів для складання аналогічних централізованих списків. Інформація, яка міститься в цих списках, надається особам, згаданим у попередньому пункті, будь-якому судовому чи іншому компетентному і незалежному органу, а також будь-якому іншому компетентному органу, який має на те право за законом цієї держави або на підставі будь-якого міжнародно-правового документа, учасницею якого є відповідна держава, що прагне встановити місцеперебування затриманої особи.

Стаття 11

Будь-яка особа, позбавлена волі, повинна звільнитися таким чином, щоб можна було переконатися в тому, що вона була дійсно звільнена в умовах, які гарантують її фізичну недоторканність і здатність у повній мірі здійснювати свої права.

Стаття 12

1. Кожна держава передбачає в своєму національному законодавстві норми, в яких визначаються посадові особи, уповноважені віддавати накази про позбавлення волі, застерігаються умови, за яких даються такі накази, і передбачаються покарання стосовно посадових осіб, які, не маючи законних підстав, відмовляються дати інформацію про затримання тієї чи іншої особи.

2. Кожна держава забезпечує також суворий контроль, включаючи, зокрема, чітке визначення підпорядкованості стосовно всіх посадових осіб правоохоронних органів, відповідальних за затримання, арешти, позбавлення волі, утримання під вартою, переведення в інші місця й тюремне ув'язнення, а також щодо всіх інших посадових осіб, яким за законом дозволено застосовувати силу й вогнепальну зброю.

Стаття 13

1. Кожна держава забезпечує, щоб будь-яка особа, яка має інформацію чи законний інтерес і яка заявляє про насильницьке зникнення якої-небудь особи, мала право подати скаргу в компетентний і незалежний державний орган, який невідкладно і неупереджено проводить ретельне розслідування. Кожного разу, коли є розумні підстави вважати, що сталося насильницьке зникнення якої-небудь особи, держава невідкладно передає цю справу вказаному органу для проведення такого розслідування навіть при відсутності офіційної скарги. Не повинні вживатися ніякі заходи, які б обмежували чи ускладнювали таке розслідування.

2. Кожна держава забезпечує, щоб такий компетентний орган мав необхідні повноваження і ресурси для ефективного проведення розслідування, включаючи повноваження, пов'язані з викликом свідків і підготовкою відповідних матеріалів, а також з негайним виїздом на місце.

3. Вживаються заходи для забезпечення захисту всіх учасників розслідування, включаючи позивача, адвоката, свідків і осіб, які проводять розслідування, від будь-яких видів поганого поводження, залякування чи помсти.

4. Результати такого розслідування надаються при запиті всім зацікавленим особам, якщо тільки це не приносить шкоди кримінальному розслідуванню, яке проводиться.

5. Вживаються заходи для забезпечення того, щоб відповідним чином карались будь-які випадки поганого поводження, залякування або помсти, а також будь-які форми втручання в зв'язку з поданням скарги або під час розслідування.

6. Можливість проведення розслідування у відповідності до вже названих умов повинна забезпечуватися до тих пір, доки не буде з'ясована доля жертви насильницького ув'язнення.

Стаття 14

Будь-яка особа, яка за твердженням вчинила акт, що виражається в насильницькому зникненні в будь-якій конкретній державі, і коли це підтверджується фактами, з'ясованими в результаті офіційного розслідування,

повинна передаватися компетентній громадянській владі цієї держави для притягнення до відповідальності й суду, якщо тільки вона не була видана якій-небудь іншій державі, яка бажає здійснити свою юрисдикцію згідно із відповідними міжнародними угодами. Усі держави повинні вживати будь-яких належних і законних заходів, які є в їх розпорядженні, для притягнення до суду всіх осіб, які за припущенням є відповідальними за вчинення акту насильницького зникнення і які підпадають під юрисдикцію і контроль цих держав.

Стаття 15

Факт наявності серйозних підстав вважати, що будь-яка особа брала участь у діях особливо тяжкого характеру, наприклад, згаданих вище у пункті 1 статті 4, незалежно від мотивів, має враховуватись при прийнятті рішення компетентними державними органами про надання чи не надання притулку.

Стаття 16

1. Особи, які за припущенням здійснили який-небудь вчинок, зазначений у пункті 1 статті 4, усуваються від виконання будь-яких службових обов'язків на час проведення розслідування, передбаченого в статті 13 вище.

2. Їхні справи розглядаються тільки в звичайних компетентних судах кожної держави, а не в будь-яких інших спеціальних трибуналах, зокрема військових судах.

3. Без шкоди для положень, що містяться у Віденській конвенції про дипломатичні стосунки, у ході таких розглядів неприпустимі ніякі привілеї, імунітети чи особливі пільги.

4. Особам, які за припущенням є відповідальними за такі вчинки, гарантується справедливе поводження згідно з відповідними положеннями Загальної декларації прав людини та інших діючих міжнародних угод на всіх етапах розслідування, а також можливого переслідування і суду.

Стаття 17

1. Будь-який акт насильницького зникнення розглядається як злочин, що триває, до тих пір, поки особи, що вчинили його, приховують відомості про долю і місцеперебування зниклої особи і поки не будуть з'ясовані відповідні факти.

2. Коли засоби правового захисту, передбачені в статті 2 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, перестають діяти, дія строку дав-

ності стосовно актів насильницького зникнення призупиняється до поновлення дії цих засобів правового захисту.

3. Строк давності в тих випадках, коли він передбачений стосовно актів насильницького зникнення, повинен бути тривалим і відповідним тяжкому характеру цього злочину.

Стаття 18

1. На осіб, які вчинили або за припущенням здійснили вчинки, згадані в пункті 1 статті 4, не поширюються якісь особливі закони про амністію, а також інші аналогічні міри, які могли б звільнити їх від будь-якого кримінального переслідування чи покарання.

2. При здійсненні права на помилування повинен братися до уваги особливо тяжкий характер актів насильницького зникнення.

Стаття 19

Жертви актів насильницького зникнення та їхні сім'ї отримують відшкодування і мають право на відповідну компенсацію, включаючи засоби, які забезпечують їм максимально можливу реабілітацію. У випадку смерті жертви в результаті акту насильницького зникнення, особи, які знаходяться на її утриманні, також мають право на компенсацію.

Стаття 20

1. Держави попереджають і припиняють практику викрадення дітей, батьки яких зазнавали насильницького зникнення, а також дітей, які народились під час насильницького зникнення їхньої матері, і прагнуть знайти, встановити особу та повернути цих дітей у сім'ї їхнього походження.

2. Враховуючи необхідність захисту вищих інтересів дітей, згаданих у попередньому пункті, в державах, які визнають систему усиновлення або удочеріння, забезпечується можливість для перегляду питання про усиновлення чи удочеріння таких дітей і, зокрема, визнання недійсним будь-якого усиновлення або удочеріння, пов'язаного з насильницьким зникненням. Однак таке усиновлення чи удочеріння залишається дійсним, якщо на момент перегляду найближчі родичі дитини дають на те свою згоду.

3. Викрадення дітей, батьки яких зазнали насильницького зникнення, або дітей, які народилися під час насильницького зникнення їхньої матері, а також підробка або знищення документів, які засвідчують їх справжню

особу, є злочином особливо тяжкого характеру, який підлягає покаранню як такий.

4. З цією метою держави, при необхідності, укладають двосторонні чи багатосторонні угоди.

Стаття 21

Положення цієї Декларації не приносять шкоди положенням, які містяться в Загальній декларації прав людини або в будь-якому іншому міжнародному документі, і не можуть тлумачитися як такі, що обмежують або допускають відхід від якого-небудь із цих положень.

Додаток IV

МІЖНАРОДНА КОНВЕНЦІЯ ДЛЯ ЗАХИСТУ УСІХ ОСІБ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗНИКНЕНЬ

Преамбула

Держави-учасниці цієї Конвенції,
зважаючи, що згідно із Статутом Організації Об'єднаних Націй держа-
ви зобов'язані сприяти загальній повазі й дотриманню прав людини та ос-
новних свобод,

керуючись Загальною декларацією прав людини,
посилаючись на Міжнародний пакт про економічні, соціальні та куль-
турні права, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права й інші
відповідні міжнародні договори в галузях прав людини, гуманітарного пра-
ва й міжнародного кримінального права,

посилаючись також на Декларацію про захист усіх осіб від насильни-
цьких зникнень, прийняту Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних
Націй в її резолюції 47/133 від 18 грудня 1992 року,

усвідомлюючи надзвичайну серйозність насильницьких зникнень,
які є злочином, а при певних обставинах, обумовлених в міжнародному
праві, — злочин проти людяності,

будучи сповнені рішучості попереджати насильницькі зникнення і бо-
ротися проти безкарності при скоєнні злочину насильницького зникнення,

усвідомлюючи право кожної людини не піддаватися насильницькому
зникненню і право жертв на правосуддя та на відшкодування збитку,

підтверджуючи право будь-якої жертви знати правду про обставини
насильницького зникнення та про долю зниклої особи, а також право без-
перешкодно збирати, отримувати і поширювати інформацію для цієї мети,
домовилися про нижченаведене:

ЧАСТИНА ПЕРША

Стаття 1

1. Ніхто не може піддаватися насильницькому зникненню.
2. Ніякі виняткові обставини, якими б вони не були, чи то стан війни або загроза війни, внутрішня політична нестабільність або будь-який інший над-

звичайний стан, не можуть служити виправданням насильницького зникнення.

Стаття 2

Для цілей даної Конвенції насильницьким зникненням вважається арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі у будь-якій іншій формі представниками держави або ж особами чи групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки або з відома держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або прихованні даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, внаслідок чого ця особа залишена без захисту законом.

Стаття 3

Кожна держава-учасниця вживає відповідних заходів для розслідування дій, визначених у статті 2, що здійснюються особами або групами осіб, які діють без дозволу, підтримки або згоди держави, і для віддання правосуддю відповідальних за це осіб.

Стаття 4

Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб насильницьке зникнення кваліфікувалося в якості правопорушення в його кримінальному праві.

Стаття 5

Значно поширена або систематична практика насильницьких зникнень є злочином проти людяності, як воно визначається в застосовному міжнародному праві, і спричиняє за собою наслідки, передбачені таким застосовним міжнародним правом.

Стаття 6

1. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів з метою притягнення до кримінальної відповідальності принаймні:

- a) будь-якої особи, яка здійснює акт насильницького зникнення, наказує, підбурює або спонукає його вчинити, робить замах на його здійснення, є його посібником або бере участь у ньому;
- b) начальника, який:
  - i) знав, що підлеглі, які знаходяться під його дійсною владою і контролем, здійснювали або мали намір скоїти злочин насильниць-

кого зникнення, чи свідомо проігнорував інформацію, що ясно вказувала на це;

- ii) мав дійсну відповідальність і здійснював дійсний контроль стосовно діяльності, з якою був пов'язаний злочин насильницького зникнення; і який
  - iii) не вжив усіх необхідних і розумних заходів у рамках його повноважень для відвернення чи припинення здійснення акту насильницького зникнення або для передачі цього питання в компетентні органи для розслідування і кримінального переслідування.
- c) підпункт b) вище застосовується без шкоди для відповідних більш строгих норм про відповідальність, що застосовується в міжнародному праві до військового командира або особи, яка фактично здійснює функції військового командира.

2. Ніякі наказ або розпорядження, що виходять від державного, цивільного, військового або іншого органу, не можуть служити виправданням злочину насильницького зникнення.

Стаття 7

1. Кожна держава-учасниця передбачає для злочину насильницького зникнення відповідні заходи покарання з урахуванням його надзвичайної серйозності.

2. Кожна держава-учасниця може передбачити:

- a) пом'якшувальні відповідальність обставини, зокрема для осіб, які, будучи причетними до здійснення акту насильницького зникнення, реально сприяли поверненню зниклої особи живою або сприяли проясненню обставин насильницького зникнення чи встановленню особи виконавців акту насильницького зникнення;
- b) без шкоди для інших кримінальних процедур, обставин, що обтяжують відповідальність, зокрема в разі смерті зниклої особи або в разі здійснення акту насильницького зникнення стосовно вагітних жінок, неповнолітніх, інвалідів чи інших особливо уразливих осіб.

Стаття 8

Без шкоди для статті 5.

1. Кожна держава-учасниця, яка застосовує термін давності щодо актів насильницького зникнення, вживає необхідних заходів до того, щоб термін давності в кримінальному виробництві:

- a) був тривалим і співвимірним надзвичайній серйозності цього злочину;

b) починав обчислюватися з того моменту, коли злочин насильницького зникнення стає закінченим, з урахуванням його триваючого характеру.

2. Кожна держава-учасниця гарантує право жертв насильницького зникнення на ефективний засіб правового захисту під час дії терміну давності.

Стаття 9

1. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для встановлення своєї компетенції здійснювати юрисдикцію щодо злочину насильницького зникнення:

- a) коли злочин вчинений на будь-якій території, що знаходиться під її юрисдикцією, або на борту морського чи повітряного судна, зареєстрованого в даній державі;
- b) коли передбачуваний правопорушник є громадянином даної держави;
- c) коли зникла особа є громадянином даної держави і якщо дана держава вважає це доцільним.

2. Кожна держава-учасниця вживає також необхідних заходів для встановлення своєї компетенції здійснювати юрисдикцію стосовно злочину насильницького зникнення, коли передбачуваний правопорушник знаходиться на будь-якій території під її юрисдикцією, якщо тільки вона не видає або не передає його якій-небудь іншій державі відповідно до своїх міжнародних зобов'язань або не передає його міжнародному кримінальному суду, юрисдикцію якого вона визнає.

3. Ця Конвенція не виключає ніякої додаткової кримінальної юрисдикції, що здійснюється відповідно до внутрішнього права.

Стаття 10

1. Кожна держава-учасниця, на території якої знаходиться особа, підозрювана в здійсненні злочину насильницького зникнення, забезпечує взяття даної особи під варту або вживає всіх інших правових заходів, необхідних для забезпечення її присутності, якщо після розгляду наявної інформації вона визнає, що цього вимагають обставини. Таке утримання під вартою і такими іншими правовими заходами здійснюються відповідно до законодавства цієї держави-учасниці і лише протягом терміну, необхідного для забезпечення її присутності у зв'язку з кримінально-процесуальними діями, процедурами передачі або видачі.

2. Держава-учасниця, що вжила заходів, передбачених у пункті 1 цієї статті, негайно проводить попереднє слідство або розслідування для встановлення фактів. Вона інформує держави-учасниці, про які йдеться в пункті 1 статті 9, про заходи, які вона вжила на виконання пункту 1 цієї статті, зокрема про взяття під варту і про обставини, на підставі яких воно проведено, а також про висновки, зроблені в ході проведеного нею попереднього слідства або розслідування, повідомляючи їх про те, чи має намір вона здійснювати свою юрисдикцію.

3. Будь-яка особа, узята під варту на виконання пункту 1 цієї статті, може негайно зв'язатися з найближчим повноважним представником держави, громадянином якої вона є, або, якщо йдеться про апатрид, з представником держави його звичайного мешкання.

Стаття 11

1. Якщо передбачуваний виконавець злочину насильницького зникнення виявляється на території, що знаходиться під юрисдикцією держави-учасниці і якщо ця держава не видає вказану особу або не передає її іншій державі відповідно до своїх міжнародних зобов'язань або міжнародному кримінальному суду, чюю компетенцію вона визнає, то вона направляє дану справу своїм компетентним органам для кримінального провадження.

2. Ці органи ухвалюють рішення таким же чином, як і в разі будь-якого тяжкого загальнокримінального злочину, відповідно до законодавства цієї держави-учасниці. У випадках, передбачених пунктом 2 статті 9, правила доведення, що застосовуються в контексті кримінального провадження і засудження, жодним чином не є менш строгими, ніж правила доведення, що застосовуються у випадках, передбачених пунктом 1 вказаної статті.

3. Будь-яка особа, переслідувана в судовому порядку за здійснення злочину насильницького зникнення, користується гарантією справедливого поводження на всіх стадіях судового розгляду. Будь-яка особа, притягнута до суду за здійснення злочину насильницького зникнення, має право на справедливий розгляд справи компетентним, незалежним і неупередженим судом або трибуналом, створеним на підставі закону.

Стаття 12

1. Кожна держава-учасниця гарантує будь-якій особі, яка стверджує, що та або інша особа стала жертвою насильницького зникнення, право надати відповідні факти до компетентних органів, які оперативнo й неупереджено розглядають це твердження і, у разі потреби, невідкладно проводять ретельне і неупереджене розслідування. У разі потреби вживаються від-

повідних заходів для забезпечення захисту заявника, свідків, родичів зниклої особи та їх захисника, а також осіб, які беруть участь у розслідуванні, від будь-яких форм неправомірного поводження або якого б то не було залякування, обумовлених фактом подачі скарги чи надання тих або інших свідчень.

2. У всіх випадках, коли існують розумні підстави вважати, що мало місце насильницьке зникнення якої-небудь особи, органи, про які йдеться в пункті 1 цієї статті, проводять розслідування навіть за відсутності офіційної скарги.

3. Кожна держава-учасниця забезпечує, щоб органи, про які йдеться в пункті 1 цієї статті:

- a) володіли необхідними повноваженнями і ресурсами для ефективного проведення розслідування, включаючи доступ до документації та іншої інформації, яка стосується їхнього розслідування;
- b) мали доступ, при необхідності з попередньої санкції суду, що надається їм якомога більш оперативним чином, до будь-якого місця утримання під вартою і будь-якого іншого місця, якщо існують розумні підстави вважати, що в ньому знаходиться зникле особа.

4. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для попередження і покарання дій, що заважають проведенню розслідування. Зокрема, вона забезпечує, щоб особи, підозрювані в здійсненні злочину насильницького зникнення, не були в змозі впливати на хід розслідування за допомогою тиску, залякування або переслідування щодо заявника, свідків, родичів зниклої особи та їхнього захисника, а також осіб, які беруть участь у розслідуванні.

Стаття 13

1. Для мети видачі між державами-учасницями злочин насильницького зникнення не розглядається як політичний злочин, правопорушення, пов'язане з політичним злочином, або правопорушення, вчиненого з політичних мотивів. Внаслідок цього прохання про видачу, пов'язану з цим злочином, не може відхиляти тільки на даній підставі.

2. Злочин насильницького зникнення вважається таким, що підлягає включенню в число злочинів, які тягнуть за собою видачу, у будь-який договір про видачу, укладений між державами-учасницями до набрання чинності цієї Конвенції.

3. Держави-учасниці зобов'язуються включати злочин насильницького зникнення в число злочинів, які тягнуть за собою видачу, у будь-який договір про видачу, що укладається між ними згодом.

4. Якщо держава-учасниця, яка обумовлює видачу наявністю договору, отримує прохання про видачу від іншої держави-учасниці, з якою вона не має договору про видачу, вона може розглядати цю Конвенцію щодо злочину насильницького зникнення як необхідну правову підставу для видачі.

5. Держави-учасниці, що не обумовлюють видачу наявністю договору, розглядають у відносинах між собою злочин насильницького зникнення як злочин, що тягне за собою видачу.

6. Видача в усіх випадках здійснюється відповідно до умов, передбачених законодавством держави-учасниці, до якої звернене прохання про видачу, або застосовними договорами про видачу, у тому числі, зокрема відповідно до умов, що стосуються мінімального покарання, яке вимагається для мети видачі, або мотивами, за якими держава-учасниця, до якої звернене прохання про видачу, може відмовити в її здійсненні або обумовити її певними умовами.

7. Ніяке положення цієї Конвенції не повинно тлумачитися як таке, що зобов'язує державу-учасницю, до якої звернене прохання про видачу, здійснювати видачу, якщо вона має серйозні підстави вважати, що відповідне прохання було представлено з метою переслідування або покарання тієї або іншої особи унаслідок її статі, раси, віросповідання, національної належності, етнічного походження, політичних поглядів чи належності до певної соціальної групи або що задоволення вказаного прохання може завдати шкоди даній особі з якої-небудь із цих причин.

Стаття 14

1. Держави-учасниці надають найповнішу взаємну правову допомогу у кримінальних справах, порушених за злочин насильницького зникнення, включаючи надання всіх, що є в їх розпорядженні, доказів, необхідних для розгляду.

2. Ця взаємна правова допомога надається відповідно до умов, передбачених внутрішнім правом запитуваної держави-учасниці або застосовними договорами про надання взаємної правової допомоги, включаючи, зокрема, умови, що стосуються причин, з яких запитувана держава-учасниця може відмовити в наданні взаємної правової допомоги або обумовити її якими-небудь умовами.

Стаття 15

Держави-учасниці співробітничать одна з одною і надають одна одній найповніше сприяння в наданні допомоги жертвам насильницьких зникнень,

у розшуку, визначенні місцезнаходження і звільненні зниклих осіб, а в разі смерті — в ексгумації, встановленні особи зниклих і поверненні їх останків.

Стаття 16

1. Жодна держава-учасниця не повинна висилати, повертати, передавати або видавати яку-небудь особу іншій державі, якщо існують вагомі підстави вважати, що їй може загрозувати там небезпека стати жертвою насильницького зникнення.

2. Для визначення наявності таких підстав компетентна влада бере до уваги всі, що стосуються справи, обставини, включаючи, у певних випадках, існування в даній державі постійної практики грубих, брутальних і масових порушень прав людини або грубих порушень міжнародного гуманітарного права.

Стаття 17

1. Ніхто не повинен знаходитися під вартою таємно.

2. Без шкоди для інших міжнародних зобов'язань держави-учасниці, що стосуються позбавлення волі, кожна держава-учасниця у своєму законодавстві:

- a) визначає умови, за яких можуть віддаватися накази про позбавлення волі;
- b) призначає органи, уповноважені віддавати накази про позбавлення волі;
- c) гарантує, щоб будь-яка особа, позбавлена волі, утримувалася виключно в офіційно визнаних і контрольованих місцях утримання під вартою;
- d) гарантує, щоб будь-якій особі, позбавленій волі, дозволялися контакти з його сім'єю, адвокатом або будь-якою іншою особою за її вибором і побачення з ними виключно з урахуванням умов, встановлених законом, а якщо йдеться про іноземця — контакти з консульськими органами відповідно до застосовних норм міжнародного права;
- e) гарантує доступ до місць утримання під вартою будь-яких компетентних органів і установ, уповноважених законом, при необхідності, за наявності попереднього дозволу судового органу;
- f) гарантує кожній особі, позбавленій волі, і — у разі наявності підозри про насильницьке зникнення — будь-якій особі, що має законний інтерес, наприклад родичам особи, позбавленої волі, їх представникам або їх адвокату, якщо позбавлена волі особа не має нагоди

зробити це самостійно, за будь-яких обставин, право на звернення до суду з тим, щоб цей суд міг невідкладно винести ухвалу щодо законності позбавлення волі і розпорядитися про звільнення, якщо позбавлення волі незаконно.

3. Кожна держава-учасниця забезпечує складання та регулярне оновлення одного або декількох офіційних реєстрів та/або офіційних досьє осіб, позбавлених волі, які за відповідними запитами оперативно надаються в розпорядження будь-якого судового органу або будь-якого іншого компетентного органу чи установи уповноваженої законодавством відповідної держави-учасниці або іншим відповідним міжнародно-правовим договором, учасницею якої є відповідна держава. У цих реєстрах або досьє мають указуватися принаймні:

- a) особисті дані особи, позбавленої волі;
- b) дата, час і місце позбавлення волі особи та орган, що провів затримання цієї особи;
- c) орган, що ухвалив рішення про позбавлення волі, і причини позбавлення волі;
- d) орган, що забезпечує контроль за утриманням під вартою;
- e) місце утримання під вартою, дата і час надходження особи в місце утримання під вартою та орган, що відповідає за місце утримання під вартою;
- f) ідентифікаційні дані, що стосуються стану здоров'я особи, позбавленої волі;
- g) у разі смерті під час утримання під вартою — обставини і причини смерті та місце знаходження останків особи, яка померла;
- h) дата і час звільнення або переведення в інше місце утримання під вартою, місце призначення та орган, що відповідає за таке переведення.

Стаття 18

1. З урахуванням статі 19 і 20, кожна держава-учасниця гарантує будь-якій особі, яка має законний інтерес до цієї інформації, наприклад родичам позбавленого свободи особи, їх представникам або їх адвокату, доступ принаймні до наступних відомостей:

- a) орган, який виніс рішення про позбавлення волі;
- b) дата, час і місце позбавлення волі і надходження в місце утримання під вартою;
- c) орган, здійснюючий контроль за утриманням під вартою;
- d) місцезнаходження особи, позбавленої свободи, у тому числі, у разі перекладу в інше місце утримання під вартою, місцем призначення і органом, що відповідає за переклад;

- e) дата, час і місце звільнення;
- f) відомості, стани здоров'я особи, позбавленої свободи, що стосуються;
- g) у разі смерті під час утримання під вартою — обставини і причини смерті і місце призначення останків особи, що померла.

2. У разі потреби вживаються відповідні заходи для забезпечення захисту осіб, про які мовиться в пункті 1 цієї статті, а також осіб, що беруть участь у розслідуванні, від будь-якого грубого поводження, будь-якої форми залякування і будь-якого покарання, що обумовлено пошуком інформації, яка стосується особи, позбавленої волі.

Стаття 19

1. Особисті відомості, включаючи медичні або генетичні дані, які збираються та/або супроводяться в рамках розшуку зниклої особи, не можуть використовуватися або надаватися з іншою метою, окрім як з метою розшуку зниклої особи. Це положення застосовується без шкоди для використання таких відомостей в кримінально-процесуальних діях, що стосуються злочину насильницького зникнення, або при здійсненні права на отримання відшкодування.

2. Збір, обробка, використання і зберігання особистих відомостей, включаючи медичні або генетичні дані, не повинні приводити до утиску або мати своїм результатом утиск прав людини, основних свобод і людської гідності особи.

Стаття 20

1. Тільки в тих випадках, коли особа знаходиться під захистом закону і коли позбавлення волі контролюється судовим органом, право на отримання відомостей, передбачених у статті 18, може як виняток обмежуватися, виключно в тих випадках, коли цього вимагає ситуація і коли це передбачено законом, і якщо передача цих відомостей завдає шкоди приватному життю або безпеці відповідної особи чи заважає належному проведенню кримінального розслідування або ж через інші аналогічні причини, передбачені законом, і відповідно до застосованих норм міжнародного права та мети даної Конвенції. Ні за яких обставин ці обмеження щодо права на отримання відомостей, передбачених у статті 18, не можуть допускатися, якщо вони є поведінкою, визначеною в статті 2, або порушення пункту 1 статті 17.

2. Без шкоди для розгляду законності позбавлення волі якої-небудь особи держава-учасниця гарантує особам, вказаним у пункті 1 статті 18, право на оперативний і ефективний засіб судового захисту для отримання

в короткий термін інформації, згаданої в пункті 1 статті 18. Це право на правовий захист не може припинятися або обмежуватися ні за яких обставин.

Стаття 21

Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів до того, щоб звільнення будь-якої особи, позбавленої волі, здійснювалося в умовах, що дозволяють упевнитися в тому, що вона була справді звільнена. Кожна держава-учасниця вживає також необхідних заходів для забезпечення фізичної недоторканності і здатності повною мірою здійснювати свої права будь-якій особі в момент її звільнення без шкоди для зобов'язань, які вона може мати відповідно до національного законодавства.

Стаття 22

Без шкоди для статті 6 кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для попередження і покарання таких діянь:

- a) затримка у використанні або перешкоджання використанню засобів правового захисту, передбачених у підпункті f) пункту 2 статті 17 і пункті 2 статті 20;
- b) невиконання зобов'язання щодо реєстрації всіх осіб, позбавлених волі, а також реєстрації будь-якої інформації, про неточність якої було відомо або мало бути відомо посадовцеві, який відповідає за ведення офіційного реєстру;
- c) відмова надати інформацію про позбавлення якої-небудь особи волі чи надання неточних відомостей, тоді як для отримання таких відомостей існують усі законні підстави.

Стаття 23

1. Кожна держава-учасниця забезпечує, щоб професійна підготовка військових або цивільних посадовців, які відповідають за застосування законів, медичного персоналу, співробітників державних органів та інших осіб, які можуть мати стосунок до утримання під вартою чи поводження з будь-якою особою, позбавленою волі, включала належне вивчення відповідних положень даної Конвенції, з тим щоб:

- a) попередити причетність вказаних посадовців до актів насильницьких зникнень;
- b) підкреслити важливість попередження і розслідувань випадків насильницьких зникнень;
- c) забезпечити визнання термінової необхідності вирішення справ, пов'язаних із випадками насильницького зникнення.

2. Кожна держава-учасниця забезпечує, щоб накази або розпорядження, що приписують, санкціонують або заохочують насильницьке зникнення, були заборонені. Кожна держава забезпечує, щоб особа, яка відмовляється виконати подібний наказ, не каралася.

3. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів до того, щоб особи, згадані в пункті 1 цієї статті, які мають підстави вважати, мало місце або незабаром відбудеться насильницьке зникнення, повідомляли про це своє начальство та, у разі потреби, компетентну владу чи органи, що наділені повноваженнями щодо нагляду і захисту.

Стаття 24

1. Для мети даної Конвенції жертвою вважається будь-яка зникла особа і будь-яка фізична особа, якій заподіяна безпосередня шкода в результаті насильницького зникнення.

2. Кожна жертва має право знати правду про обставини насильницького зникнення, про хід і результати розслідування та про долю зниклої особи. Кожна держава-учасниця вживає належних заходів з цією метою.

3. Кожна держава-учасниця вживає всіх належних заходів для розшуку, встановлення місцезнаходження і звільнення зниклих осіб, а в разі смерті — встановлення місцезнаходження, забезпечення пошани і повернення їх останків.

4. Кожна держава-учасниця забезпечує у своїй правовій системі для жертви насильницького зникнення право на отримання швидкого, справедливого і адекватного відшкодування завданої їй шкоди та компенсації.

5. Право на відшкодування шкоди, передбачене в пункті 4 цієї статті, охоплює відшкодування матеріальної і моральної шкоди, а також, у відповідних випадках, такі інші форми відшкодування, як:

- a) реституція;
- b) реабілітація;
- c) сатисфакція, включаючи відновлення честі й доброго імені;
- d) гарантії неповторення.

6. Без шкоди для зобов'язання проводити розслідування до повного прояснення долі зниклої особи, кожна держава-учасниця вживає належних заходів, що стосуються правового положення зниклих осіб, доля яких невідома, та їх родичів, зокрема, в таких сферах, як соціальний захист, фінансові питання, сімейне право і права власності.

7. Кожна держава-учасниця забезпечує право створювати організації та асоціації які займаються сприянням у встановленні обставин насильницьких зникнень і долі зниклих осіб та в наданні допомоги жертвам насильницьких зникнень, і вільно брати участь у роботі таких організацій і асоціацій.

Стаття 25

1. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для попередження і припинення в кримінальному порядку:

- a) неправомірного вилучення дітей, що піддалися насильницькому зникненню, дітей, чії батько, мати або юридичний представник піддалися насильницькому зникненню, або дітей, які народилися під час знаходження в неволі їхньої матері, яка зазнала насильницького зникнення;
- b) фальсифікації, приховування або знищення документів, що засвідчують дійсну особу дітей, про яких мовиться в підпункті a) вище.

2. Кожна держава-учасниця вживає необхідних заходів для розшуку і встановлення особи дітей, про яких мовиться в підпункті a) пункту 1 цієї статті, та для їх повернення в сім'ї їхнього походження відповідно до правових процедур і застосовних міжнародних угод.

3. Держави-учасниці надають одна одній допомогу в пошуку і встановленні особи дітей, про яких мовиться в підпункті a) пункту 1 цієї статті, а також визначенні їх місцезнаходження.

4. З урахуванням необхідності якнайкращого забезпечення інтересів дітей, про яких ідеться в підпункті a) пункту 1 цієї статті, і їхні права на збереження і відновлення їх особи, включаючи їхнє громадянство, прізвища та їхні сімейні зв'язки, що визнаються законом, у тих державах-учасницях, які визнають систему всиновлення або іншу форму передачі дітей під опіку, повинні існувати правові процедури, що дозволяють переглядати процедуру усиновлення або передачі дітей під опіку і, при необхідності, визнавати недійсним будь-який акт усиновлення або передачі під опіку, що мав місце в результаті насильницького зникнення.

5. За будь-яких обставин, і особливо в питаннях, що стосуються цієї статті, першочергова увага надається необхідності якнайкращого забезпечення інтересів дитини, і дитина, яка здатна діяти усвідомлено, має право вільно виказувати свою думку, яка належним чином береться до уваги з урахуванням її віку і ступеня зрілості.

ЧАСТИНА ДРУГА

Стаття 26

1. Для здійснення положень даної Конвенції засновується Комітет із насильницьких зникнень («Комітет») у складі десяти експертів, які мають високі моральні якості і визнану компетентність у галузі прав людини, і які виступають в особистій якості та діють на основі принципу повної безсторонності. Члени Комітету обираються державами-учасницями відповідно до принци-

пу справедливого географічного розподілу, при цьому враховується інтерес, який представляє участь у роботі Комітету осіб, що мають відповідний юридичний досвід, а також збалансоване представництво серед членів Комітету чоловіків і жінок.

2. Вибори проводяться шляхом таємного голосування на основі списку кандидатів, рекомендованих державами-учасницями з числа їх громадян, в ході нарад держав-учасниць, скликаних з цією метою раз у два роки Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй. На цих нарадах, на яких кворум утворюють дві третини держав-учасниць, обираються членами Комітету ті кандидати, які отримують найбільше число голосів та абсолютну більшість голосів представників держав-учасниць, які присутні й беруть участь у голосуванні.

3. Перші вибори відбудуться не пізніше, ніж через шість місяців після дати набрання чинності даної Конвенції. За чотири місяці до дати кожних виборів Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй направляє лист державам-учасницям з пропозицією представити відповідні кандидатури протягом тримісячного терміну. Генеральний секретар складає список перерахованих в алфавітному порядку рекомендованих кандидатів із зазначенням для кожного кандидата відповідної держави-учасниці. Він супроводжує цей список усім державам-учасницям.

4. Члени Комітету обираються строком на чотири роки. Вони можуть бути переобрані один раз. Разом з тим мандат п'яти членів, обраних у ході перших виборів, закінчується після двох років; зразу ж після проведення перших виборів прізвища цих п'яти членів визначаються за допомогою жереба головою наради, про яку мовиться в пункті 2 цієї статті.

5. У разі смерті, виходу у відставку або нездатності одного з членів Комітету із будь-якої іншої причини далі здійснювати в Комітеті свої функції, держава-учасниця, яка визначала його, призначає, дотримуючись критеріїв, передбачених у пункті 1 цієї статті, іншого кандидата з числа своїх громадян для обіймання посади, яка звільнилася, в Комітеті на термін відповідного мандата, що залишився, за умови схвалення такого призначення більшістю держав-учасниць. Це схвалення вважається остаточним, якщо половина або більше число держав-учасниць не викажуть негативної думки в період тривалістю в шість тижнів з моменту отримання ними інформації від Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй про запропоноване призначення.

6. Комітет визначає свої правила процедури.

7. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй надає в розпорядження Комітету персонал і ресурси, які йому необхідні для ефективного здійснення своїх функцій. Генеральний секретар скликає членів Комітету на перше засідання.

8. Члени Комітету мають право користуватися можливостями, привілеями та імунітетом, які надаються експертам у відрядженнях у справах Організації Об'єднаних Націй і закріплені у відповідних розділах Конвенції про привілеї та імунітет Об'єднаних Націй.

9. Кожна держава-учасниця зобов'язала співробітничати з Комітетом і сприяти його членам у здійсненні їх мандата в рамках тих функцій Комітету, які були ним визнані.

Стаття 27

Не раніше, ніж через чотири роки і не пізніше, ніж через шість років з моменту вступу в силу даної Конвенції проводиться Конференція держав-учасниць для оцінки функціонування Комітету та ухвалення рішення згідно з положенням, закріпленим у пункті 2 статті 44, про те, чи слід доручити завдання щодо спостереження за здійсненням даної Конвенції якій-небудь іншій інстанції — не виключаючи ніяких можливостей — з повноваженнями, визначеними в статтях 28–36.

Стаття 28

1. У межах повноважень, визначених даною Конвенцією, Комітет співробітничав зі всіма органами, бюро, спеціалізованими установами і відповідними фундаціями Організації Об'єднаних Націй, договірними комітетами, встановленими на підставі міжнародних договорів, спеціальними процедурами Організації Об'єднаних Націй, відповідними регіональними міжурядовими організаціями чи установами, а також зі всіма відповідними національними установами, агентствами й бюро, що займаються питаннями захисту всіх осіб від насильницьких зникнень.

2. У контексті виконання своїх функцій Комітет консультується з іншими договірними комітетами, встановленими на підставі відповідних договорів про права людини, зокрема з Комітетом із прав людини, що створений на підставі Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, для забезпечення узгодженості їх відповідних зауважень і рекомендацій.

Стаття 29

1. Кожна держава-учасниця подає Комітету через Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй протягом двох років із моменту набрання чинності даної Конвенції для даної держави-учасниці доповідь про заходи, вжиті нею на виконання своїх зобов'язань за даною Конвенцією.

2. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй надає цю доповідь у розпорядження всіх держав-учасниць.

3. Кожна доповідь розглядається Комітетом, який може представляти коментарі, зауваження або рекомендації, що вважаються ним необхідними. Зацікавлена держава-учасниця отримує повідомлення про коментарі, зауваження або рекомендації, на які вона може відповісти за своєю власною ініціативою або на прохання Комітету.

4. Комітет може також запитати у держав-учасниць додаткову інформацію, що стосується здійснення даної Конвенції.

Стаття 30

1. Родичі зниклої особи, їхні законні представники, їхні адвокати або будь-яка уповноважене ними особа, а також будь-яка інша особа, що має законний інтерес, можуть у терміновому порядку звернутися до Комітету з проханням про розшук і встановлення місцезнаходження зниклої особи.

2. Якщо Комітет визнає, що прохання про вживання термінових заходів, представлене відповідно до пункту 1 цієї статті:

- a) не є явно необґрунтованим;
- b) не є зловживанням правом представляти такі прохання;
- c) було до цього належним чином представлено компетентним органам відповідної держави-учасниці, таким, як органи, уповноважені проводити розслідування, якщо така можливість існувала;
- d) не є несумісним із положеннями даної Конвенції; та
- e) не розглядається в рамках іншої аналогічної процедури міжнародного розслідування або врегулювання, він звертається до відповідної держави-учасниці з проханням представити йому у встановлений ним термін інформацію про становище розшукуваної особи.

3. З урахуванням інформації, представленої відповідною державою-учасницею відповідно до пункту 2 цієї статті, Комітет може направити рекомендації цій державі-учасниці, включаючи прохання про вживання всіх необхідних заходів, також включаючи тимчасові заходи захисту, для виявлення і захисту розшукуваної особи відповідно до даної Конвенції й інформувати Комітет у встановлений ним термін і з урахуванням невідкладного характеру ситуації про вжиті ним заходи. Комітет інформує особу, яка подала прохання про вжиття термінових заходів, про свої рекомендації і відомості, перепроведжені йому державою-учасницею, якщо такі є.

4. Комітет продовжує докладати зусилля для роботи з відповідною державою-учасницею до тих пір, поки не буде з'ясована доля розшукуваної особи. Він інформує про це подавця прохання.

Стаття 31

1. Будь-яка держава-учасниця в момент ратифікації даної Конвенції або згодом може заявити, що вона визнає компетенцію Комітету отримувати і розглядати повідомлення від осіб, що знаходяться під її юрисдикцією, або від імені таких осіб, які стверджують, що вони є жертвами порушення цією державою-учасницею положень даної Конвенції. Комітет не розглядає ніяких повідомлень, що стосуються держав-учасниць, які не зробили такої заяви.

2. Комітет визнає неприйнятним будь-яке повідомлення, яке:

- a) є анонімним;
- b) є зловживанням правом представляти такі повідомлення або несутісним з положеннями даної Конвенції;
- c) розглядається в рамках іншої аналогічної процедури міжнародного розслідування або врегулювання; або якщо
- d) не були вичерпані всі наявні ефективні внутрішні засоби правового захисту. Це правило не діє, коли застосування таких засобів невинувато затягується.

3. Якщо Комітет визнає, що повідомлення відповідає вимогам, передбаченим у пункті 2 цієї статті, він перепроводжує повідомлення відповідній державі-учасниці, пропонуючи їй представити у встановлений ним термін свої зауваження або коментарі.

4. Після отримання повідомлення і до ухвалення рішення по суті Комітет може у будь-який момент звернутися до відповідної держави-учасниці з невідкладним проханням про вжиття необхідних тимчасових захисних заходів з метою не допустити спричинення непоправної шкоди жертвам передбачуваного порушення. Використання Комітетом цієї можливості не вирішує наперед розв'язання питання про прийнятність або розгляд повідомлення по суті.

5. Комітет розглядає повідомлення, про які говориться в цій статті, в ході закритих засідань. Він інформує автора повідомлення про відповіді, представлені відповідною державою-учасницею. Після того, як Комітет приймає рішення про завершення процедури, він перепроводжує свої висновки державі-учасниці та авторові повідомлення.

Стаття 32

Будь-яка держава-учасниця даної Конвенції може в будь-який момент заявити, що вона визнає компетенцію Комітету отримувати і розглядати повідомлення, в яких одна держава-учасниця стверджує, що інша держава-учасниця не виконує своїх зобов'язань відповідно до даної Конвенції.

Комітет не приймає ніяких повідомлень, що стосуються держав-учасниць, які не зробили такої заяви, так само як і повідомлень, представлених державами-учасницями, що не зробили такої заяви.

Стаття 33

1. Якщо Комітет отримує інформацію, що вселяє довіру, про те, що та або інша держава-учасниця здійснює дії, що завдають серйозної шкоди положенням даної Конвенції, він може, після проведення консультацій з відповідною державою-учасницею, звернутися з проханням до одного або декількох зі своїх членів відвідати цю державу і невідкладно подати йому відповідну інформацію.

2. Комітет у письмовій формі інформує те відповідну державу-учасницю про свій намір відвідати її територію, вказуючи склад делегації та мету відвідування. Держава-учасниця впродовж розумного терміну дає свою відповідь.

3. На підставі мотивованого прохання держави-учасниці Комітет може ухвалити рішення про перенесення або скасування свого відвідування.

4. Якщо держава-учасниця дає свою згоду на відвідування, Комітет і відповідна держава-учасниця здійснюють співпрацю для визначення умов відвідування, і держава-учасниця забезпечує Комітету всі необхідні можливості для проведення цього відвідування.

5. За підсумками відвідування Комітет направляє відповідній державі-учасниці свої зауваження і рекомендації.

Стаття 34

Якщо Комітет отримує відомості, які, на його думку, містять досить обґрунтовані свідчення того, що на території, що знаходиться під юрисдикцією якої-небудь держави-учасниці, широко або систематично практикуються насильницькі зникнення, він може, заздалегідь запитавши у відповідної держави-учасниці всю відповідну інформацію про становище в цій сфері, у терміновому порядку довести це питання до відома Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй за посередництва Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 35

1. Компетенція Комітету поширюється тільки на випадки насильницького зникнення, що мали місце після набуття чинності даної Конвенції.

2. Якщо яка-небудь держава стає учасником даної Конвенції після її набуття чинності, то її зобов'язання перед Комітетом відносяться тільки до

випадків насильницького зникнення, що мали місце після набуття чинності для неї даної Конвенції.

Стаття 36

1. Комітет представляє державам-учасникам і Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй щорічну доповідь про свою роботу на здійснення даної Конвенції.

2. Публікації в щорічній доповіді зауваження, що стосується якої-небудь держави-учасниці, має передувати повідомлення цієї держави-учасниці, яке має в розпорядженні розумний термін для відповіді і може звернутися з проханням про публікацію в цій доповіді її власних коментарів або зауважень.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Стаття 37

Ніяке положення даної Конвенції не обмежує сприятливіших положень про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, які можуть міститися:

- а) в законодавстві держави-учасниці; чи
- б) в міжнародному праві, що діє для цієї держави.

Стаття 38

1. Дана Конвенція відкрита для підписання всіма державами-членами Організації Об'єднаних Націй.

2. Дана Конвенція підлягає ратифікації всіма державами-членами Організації Об'єднаних Націй. Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй.

3. Дана Конвенція відкрита для приєднання всіх держав-членів Організації Об'єднаних Націй.

Приєднання здійснюється шляхом здачі на зберігання документа про приєднання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 39

1. Дана Конвенція набуває чинності на тридцятий день після здачі на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй двадцятої ратифікаційної грамоти або документа про приєднання.

2. Для будь-якої держави, яка ратифікує дану Конвенцію або приєднається до неї після здачі на зберігання двадцятої ратифікаційної грамоти чи

документа про приєднання, дана Конвенція набуває чинності на тридцятий день після здачі на зберігання цієї державою його ратифікаційної грамоти або документа про приєднання.

Стаття 40

Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй інформує усі держави-члени Організації Об'єднаних Націй і всі держави, що підписали дану Конвенцію або приєдналися до неї:

- а) про підписання, ратифікацію і приєднання відповідно до статті 38;
- б) про дату набуття чинності даної Конвенції відповідно до статті 39.

Стаття 41

Положення даної Конвенції поширюються на всі частини федеральних держав без якого б то не було обмеження або виключення.

Стаття 42

1. Будь-яка суперечка між двома або більше державами-учасницями, що стосується тлумачення або застосування даної Конвенції, який не вдалося вирішити шляхом переговорів або за допомогою процедур, безпосередньо передбачених даною Конвенцією, передається на прохання однієї з цих держав на арбітраж. Якщо впродовж шести місяців після дати подання клопотання про арбітраж сторонам не вдається досягти згоди щодо організації арбітражу, будь-яка з них може передати цю суперечку на розгляд Міжнародного Суду шляхом направлення клопотання відповідно до його Статуту.

2. Будь-яка держава-учасниця може при підписанні, ратифікації або приєднанні до даної Конвенції зробити заяву про те, що вона не вважає себе пов'язаною положеннями пункту 1 цієї статті. Інші держави-учасниці не будуть пов'язані вказаними положеннями стосовно держави-учасниці, що зробила таку заяву.

3. Будь-яка держава-учасниця, яка зробила заяву відповідно до положень пункту 2 цієї статті, може у будь-який момент відкликати цю заяву за допомогою повідомлення, спрямованого Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 43

Дана Конвенція застосовується без шкоди для положень міжнародного гуманітарного права, включаючи зобов'язання Високих Договірних

Сторін чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року і двох Додаткових протоколів до них 1977 року, а також можливості кожної держави дозволити Міжнародному комітету Червоного Хреста відвідувати місця утримання під вартою в ситуаціях, що не охоплюються міжнародним гуманітарним правом.

Стаття 44

1. Будь-яка держава-учасниця даної Конвенції може пропонувати поправку і представляти її Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй. Генеральний секретар перепроводжує пропонувану поправку державам-учасницям даної Конвенції з проханням повідомити його, чи висловлюються вони за скликання конференції держав-учасниць з метою розгляду цієї пропозиції і проведення за ним голосування. Якщо після закінчення чотирьох місяців після направлення такого повідомлення не менше однієї третини держав-учасниць висловиться за скликання такої конференції, Генеральний секретар організовує цю конференцію під егідою Організації Об'єднаних Націй.

2. Будь-яка поправка, прийнята більшістю в дві третини присутніх на конференції і таких, що беруть участь у голосуванні держав-учасниць, представляється Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй усім державам-учасницям для прийняття.

3. Поправка, прийнята відповідно до положень пункту 1 цієї статті, набуває чинності після її прийняття двома третинами держав-учасниць даної Конвенції відповідно до процедури, передбаченої їхніми відповідними конституціями.

4. Після набуття чинності поправок вони стають обов'язковими для держав-учасниць, які їх прийняли, а для інших держав-учасниць залишаються обов'язковими положення даної Конвенції й усі поправки, прийняті ними раніше.

Стаття 45

1. Дана Конвенція, англійський, арабський, іспанський, китайський, російський і французький тексти якої є однаково автентичними, здається на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй.

2. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй перепроводжує завірени примірники даної Конвенції всім державам, про які говориться в статті 38.

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ

Andreu Guzman, Federico. Le Groupe de travail sur les disparitions forcees des Nations Unies. *International Review of the Red Cross* (Geneva) no. 848:803-818, 2002.

Citroni, Gabriella. El proceso de adoption de la Convention Internacional para la Protection de Todas las Personas contra las Desapariciones Forzadas. *DFensor* (Mexico D.F.) no. 10:52-56, octubre de 2005.

Frouville, Olivier de. La Convention des Nations Unies pour la protection de toutes les personnes contre les disparitions forcees: les enjeux juridiques d'une negotiation exemplaire. Premiere partie: les dispositions substantielles. *Droits Fondamentaux*. no. 6, Janvier 2006 — decembre 2007.

Guest, Iain. Behind the Disappearances: Argentina's dirty war against human rights and the United Nations (Pennsylvania Studies in Human Rights), University of Pennsylvania Press, 1990.

International Review of the Red Cross, Special issue: Missing persons, no. 848, 2002.

Le refus de l'oubli; La politique de disparition forcee de personnes. Colloque de Paris, janvier/fevrier 1981. Paris, Berger-Levrault, 1981.

McCrary, Susan. The International Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearance. *Human Rights Law Review* (Oxford) 7:3:545-566, 2007.

Review of the International Commission of Jurists, Special issue: Impunity, Crimes against Humanity and Forced Disappearance, no. 62-63, 2001.

Scovazzi, Tullio and Gabriella Citroni. The struggle against enforced disappearance and the 2007 United Nations Convention. Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2007.

Організація Об'єднаних Націй. Економічна і соціальна рада. Комісія з прав людини. «Громадянські та політичні права, включаючи такі питання: зникнення і страти без належного судового розгляду. Доповідь, представлена незалежним експертом паном Манфредом Новаком, якому відповідно до пункту 11 резолюції 2001/46 Комісії доручено розглянути існуючі міжнародні кримінально-правові рамки і норми прав людини, що стосуються захисту від насильницьких або недобровільних зникнень» (E/CN.4/2002/71).

Оновлене зведення принципів захисту і заохочення прав людини за допомогою боротьби з безкарністю (E/CN.4/2005/102/Add. 1).

Заохочення і захист прав людини: дослідження, присвячене праву на встановлення істини. Доповідь Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини (E/CN.4/2006/91).

Організація Об'єднаних Націй. Генеральна Асамблея. «Основні принципи і керівні положення, що стосуються права на правовий захист і відшкодування шкоди для жертв грубих порушень міжнародних норм у галузі прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права» (резолюція 60/147 від 16 грудня 2005 року).

Серія *Права людини: виклад фактів* видається Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини при Відділенні Організації Об'єднаних Націй в Женеві. У ній відбиваються деякі проблеми прав людини, які знаходяться під пильною увагою або представляють особливий інтерес.

Публікація *Права людини: виклад фактів* призначена для найширших кіл громадськості; її мета — сприяти кращому розумінню основних прав людини, інформувати про те, що робить Організація Об'єднаних Націй для їх заохочення і захисту, а також показати, які існують міжнародні механізми здійснення цих прав. *Права людини: виклад фактів* поширюється безкоштовно по всьому світу. Заохочується передрукування публікацій іншими мовами, окрім офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, за умови збереження тексту в незмінному вигляді. Організація, відтворююча текст, має повідомляти про це Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Женеві й посилатися на нього як на джерело цих матеріалів.

Запити направляти за адресою:

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
8–14, Avenue de la Paix
1211 Geneva 10
Switzerland

New York Office:

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
United Nations
New York, NY 10017
United States of America

Printed at United Nations, Geneva ISSN 1014-5567

GE.09-14042-November 2009-2,545

Інформаційне видання

**НАСИЛЬНИЦЬКЕ
АБО НЕДОБРОВІЛЬНЕ ЗНИКНЕННЯ ОСІБ**

**Виклад фактів № 6
(Rev. 3)**

Третє видання, стереотипне

Відповідальний за випуск і редактор
Є. Ю. Захаров
Комп'ютерна верстка
О. А. Мірошніченко

Підписано до друку 17.05.2019
Формат 60×84¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура JournalSans
Умов. друк. арк. 3,95. Облік.-вид. арк. 3,64
Наклад 1000 прим. Зам. № ХС-05/19

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
<http://khpq.org>
<http://library.khpq.org>

Видання: ФОП Холтобін С. М.
61004, м. Харків, вул. Примакова буд. 18

ДЛЯ НОТАТОК